Annex

Memòria mapa de patrimoni cultural

Copons

Oficina de Patrimoni Cultural
Abril 2018

Diputació Barcelona

ACTUALITZACIÓ DEL MAPA DE PATRIMONI CULTURAL DE COPONS

Índex:

1- Introducció ..... pàg. 2

2- Incidències en les fitxes..... pàg. 3

3- Estadístiques actualitzades ..... pàg. 4

1. Introducció

Des de l'any 1999, l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona desenvolupa el programa de Mapes del Patrimoni Cultural per als municipis de la província de Barcelona que ho sol·liciten.

Des de la realització dels primers Mapes de Patrimoni (llavors anomenats Inventaris del Patrimoni Cultural) fins a avui, s'han produït diferents canvis i millores, tant en alguns aspectes de la base de dades que s'utilitza per a recollir la informació, en la sistematització de les dades, com en els sistema d'accés i consulta de la informació, ja que actualment aquesta base de dades es transforma en un WEBSIG que és consultable al lloc web de Diputació de Barcelona (http://patrimonicultural.diba.cat/) i dels Ajuntaments respectius. El programa permet fer cerques en el contingut d'un o més municipis i triar el tipus de cerca que més s'ajusta a les necessitats de la persona que ho consulta. A més, a través del servei WMS, es pot integrar la capa patrimoni en qualsevol sistema d'informació geogràfica, i creuar-ne les dades amb qualsevol altra informació geolocalitzada.

Els Mapes de Patrimoni Cultural són un important recull d'informació del patrimoni dels municipis que disposen d'aquesta eina, permetent el coneixement i facilitant el desenvolupament de tasques de conservació, recerca i difusió.

Pel que fa al Mapa de Patrimoni de Copons, transcorreguts 10 anys de la seva realització i d'acord amb l'acord subscrit entre l'Ajuntament de Copons i Diputació de Barcelona, s'ha portat a terme l'actualització d'aquest Mapa de Patrimoni Cultural degut a que part de la informació continguda ha experimentat canvis per diversos motius que s'especifiquen més endavant.

A més, per tal de mantenir actualitzada la informació, els mateixos ajuntaments podran realitzar el manteniment del Mapa de Patrimoni Cultural mitjançant un nou aplicatiu web.

2. Incidències de les fitxes

En aquesta revisió s'han afegit 26 fitxes noves a les 289 fitxes que conformaven originalment l'inventari realitzat l'any 2014.

De patrimoni immoble s'han afegit 12 edificis que corresponen bàsicament a barraques de vinya, un element d'arquitectura popular molt emblemàtic a tota la zona, i 10 elements arquitectònics que corresponen sobretot a les marjades de pedra seca. D'aquesta manera l'arquitectura de pedra seca es converteix en un element indissociable del paisatge de Copons.

De patrimoni moble s'han afegit 2 elements urbans corresponents a dues fonts no inventariades prèviament.

De patrimoni immaterial s'ha afegit un goig vinculat a Sant Magí i no s'han afegit elements de patrimoni natural.

Des del punt de vista de la cronologia, tots els nous elements són contemporanis.

Amb els nous elements s'inclouen molt més elements de propietat privada, tenint en compte que les barraques són de titularitat privada, i sumen gaire bé el 80% del total del patrimoni inventariat.

Els elements protegits ara són encara menys degut a que les barraques no presenten cap grau de protecció, conformant ara un 95 % del totalinventariat.

Les ràtios només han canviat en dècimes doncs la gran quantitat d'elements fa que els canvis siguin molt petits.

3. Nova estadística

Amb els nous elements fitxats s'amplien alguns dels tipus inventariats, sobretot patrimoni immoble amb la inclusió dels 23 elements, apareix un fons documental que incrementa el patrimoni documental

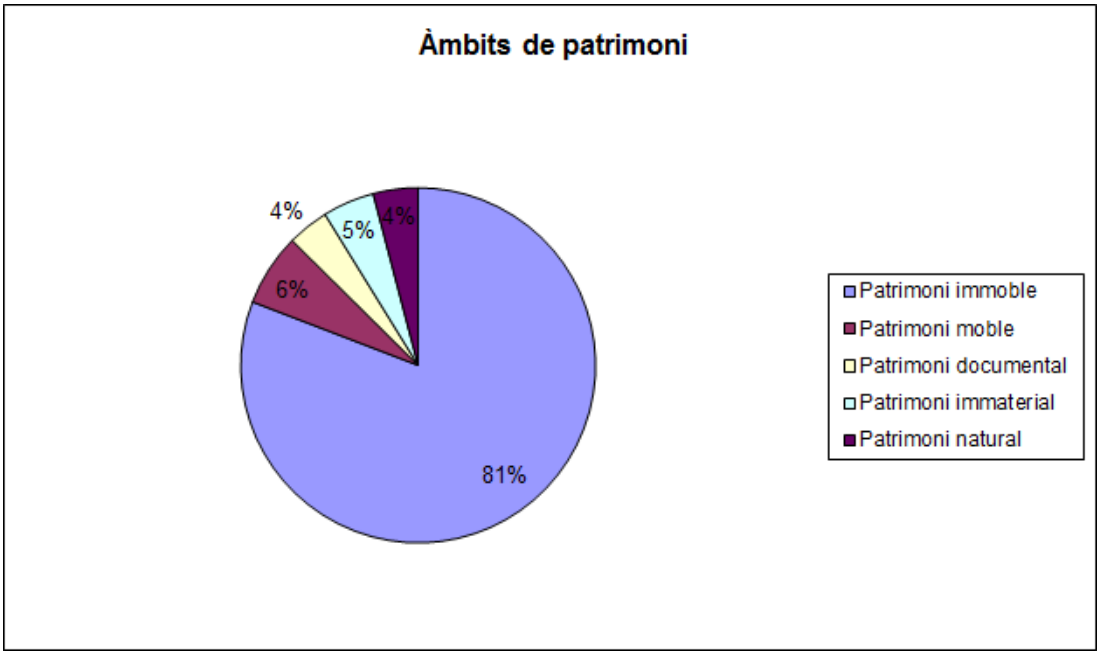

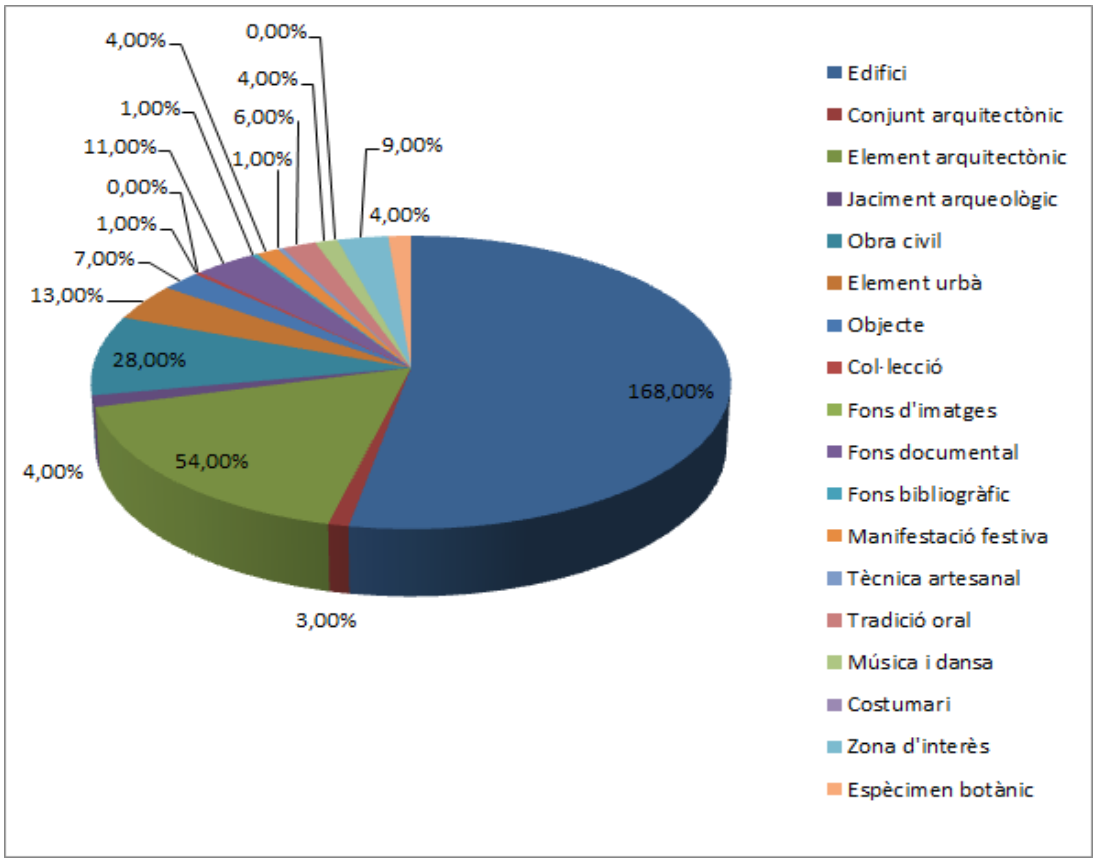

En el nou inventari continua el mateix percentatge en quant a l'estat de conservació dels elements inventariats incrementant una mica el millor estat doncs la majoria de les barraques de vinya fitxades es troben en bon estat.

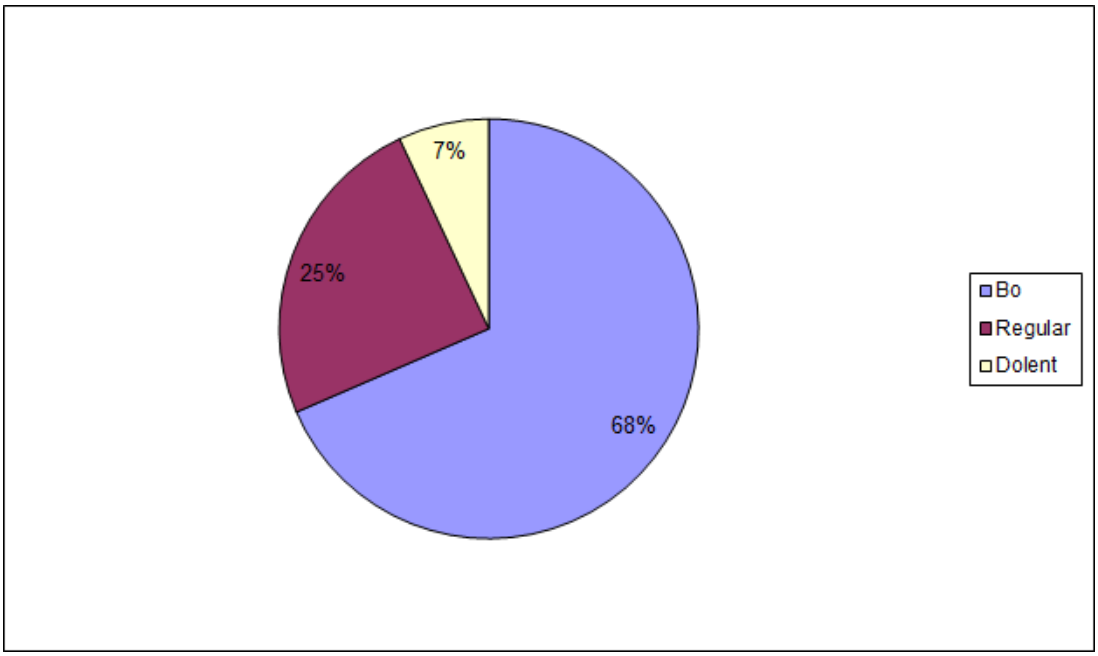

La presència de patrimoni privat continua sent majoritària. Els nous elements són de caràcter privat.

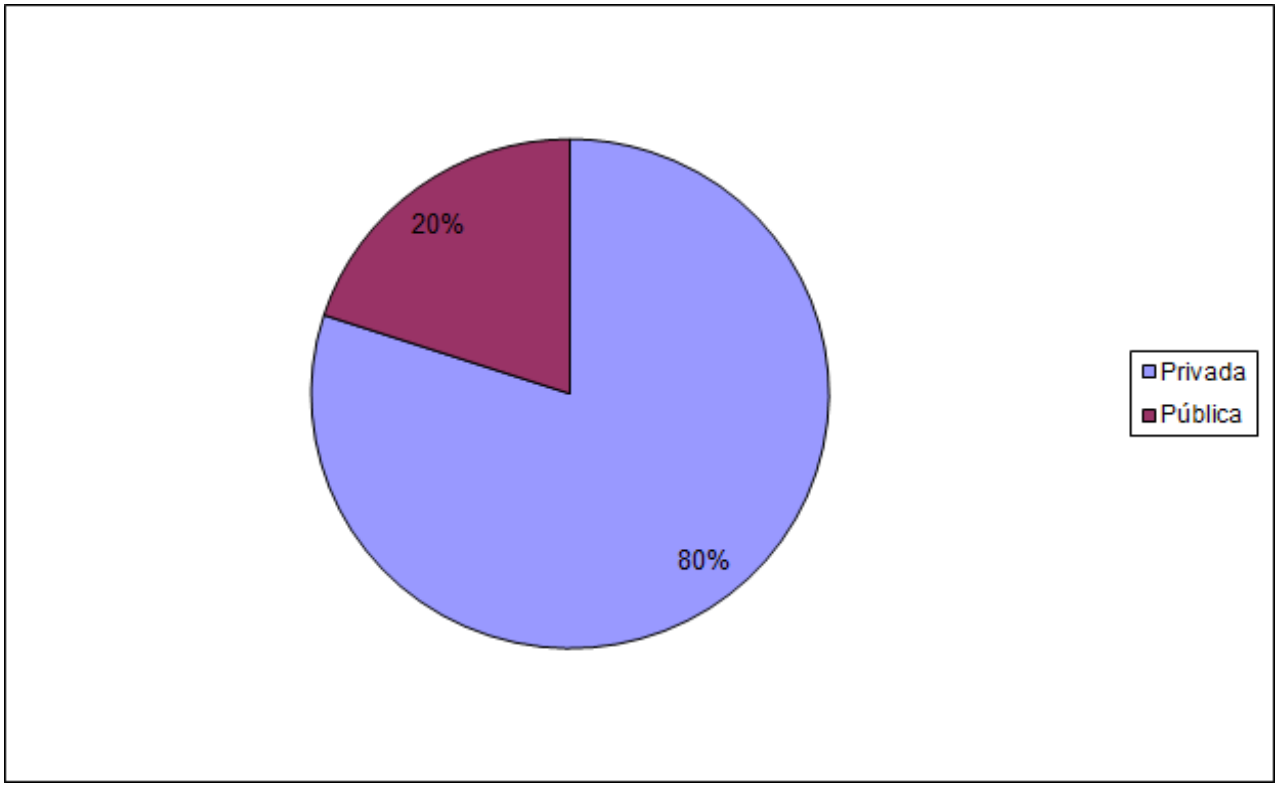

Amb la inclusió de les noves fitxes s'incrementa la quantitat de patrimoni contemporani i popular degut a la presència de les barraques de vinya, passant d'un 50% a un 53%.

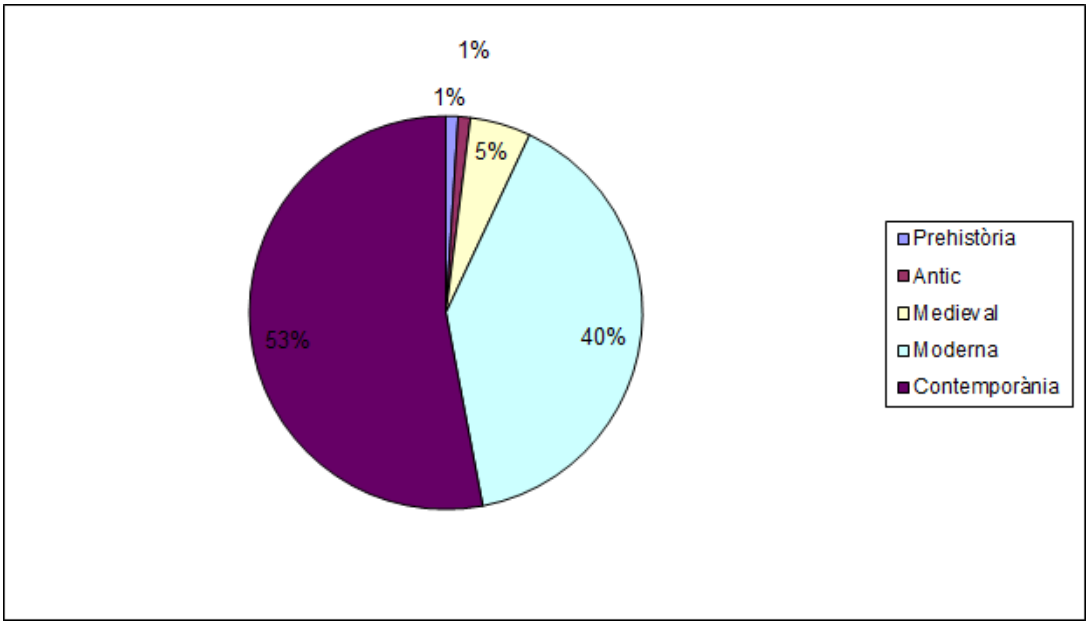

Amb la inclusió de les barraques els elements sense cap tipus de protecció continua en el 95%, pujant molt poc.

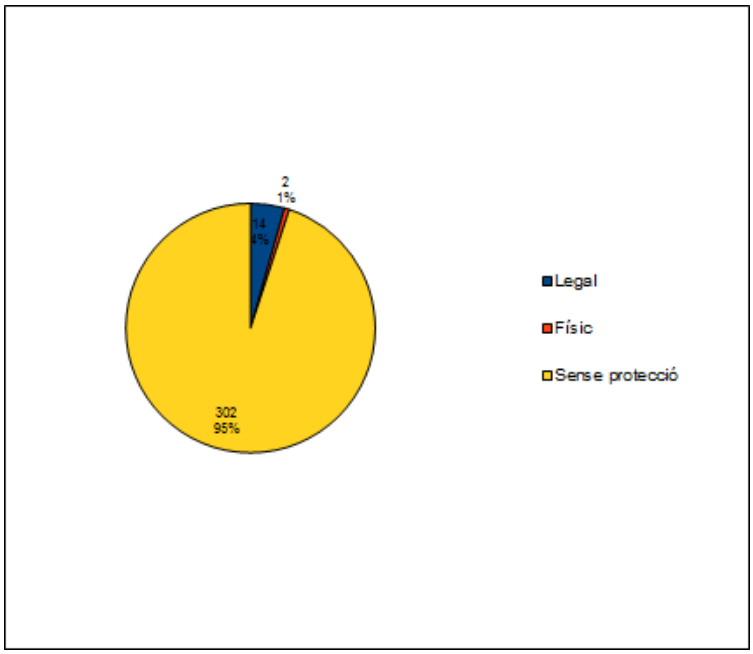

Diputació Barcelona | Àrea de Coneixement i Noves Tecnologies

Comte d'Urgell, 187
Edifici del Rellotge
08036 Barcelona
Tel. 934 022 566
Fax 934 022 825
o.patrimonic@diba.cat
www.diba.cat/opc

Mapa de Patrimoni Cultural

Copons

Redacció: Adriana Geladó i Prat

Octubre 2014

Diputació Barcelona

MEMÒRIA DEL MAPA DEL PATRIMONI CULTURAL DE COPONS

(Copons, Anoia)

Juliol 2014

Adriana Geladó Prat

ÍNDEX

1. FITXA TÈCNICA 3

2. AGRAÏMENTS 4

3. MOTIUS DE LA INTERVENCIÓ 5

4. METODOLOGIA 5
   4.1. Metodologia de treball 5
   4.2. Explicació de la fitxa 10
   4.3. Criteris de selecció 11

5. MARC TERRITORIAL 13
   5.1. Marc geogràfic i geològic 13
   5.2. Població i activitat econòmica 16
   5.3. Síntesi històrica 19
   5.4. Escut i toponímia 22

6. EL PATRIMONI DE COPONS 24
   6.1. Anàlisi de la informació recollida 24
   6.2. Elements no inventariats 59
7. DIAGNÒSTIC DEL PATRIMONI CULTURAL 66
   7.1. Estat legal de protecció del patrimoni 66
   7.2. Intervencions sobre el patrimoni 69
   7.3. Equipaments i activitats sobre el patrimoni 73

8. BIBLIOGRAFIA CONSULTADA 74
   8.1. Pàgines web consultades 78

1. FITXA TÈCNICA

Nom del projecte	Mapa del Patrimoni Cultural
Municipi i comarca	Copons, Anoia
Promoció i finançament	Oficina del Patrimoni Cultural (Diputació de Barcelona) Ajuntament de Copons
Realització	Adriana Geladó Prat
Dates d'execució	Gener-juny 2014
Nombre total d'elements inventariats	289

2. AGRAÏMENTS

Aquest treball no hagués estat possible sense l'ajuda d'un seguit de persones i institucions a qui volem agrair la seva col·laboració.

En primer lloc volem agrair la bona predisposició de tot l'equip humà de l'Ajuntament de Copons, en especial als srs. Marcel Aparisi (agutzil) i als auxiliars administratiusAlbert Rica, Anna Roig i Olga Sabat. La seva col·laboració en la localització d'alguns elements i la tramesa de la documentació necessària per a la realització de la feina de camp han estat claus per al desenvolupament del projecte.

Volem també agrair l'ajuda del personal de la Biblioteca Central d'Igualada, per la col·laboració en la recerca d'alguns documents; de la Marta Vives, de l'Arxiu Comarcal de l'Anoia, per la ràpida gestió de la seva feina;a l'Anna Homs, del Museu Episcopal de Vic, per facilitar-nos els tràmits burocràtics quant a la cessió de les imatges;i a l'equip del Museu de la Pell i Comarcal de l'Anoia, per atendre'ns.

Una menció especial pels srs. Glòria García, Jaume Ortínez, Elisenda Mercadal, Carles Muñoz i Jordi Saumell per la seva inestimable ajuda i dedicació personal, sense les quals no hagués estat possible obtenir determinades informacions, imatges o localitzar alguns dels elements inclosos al Mapa.

Agraïments també per a mossèn Enric Garcia, administrador de la parròquia de Santa Maria de Copons, per haver-nos obert les portes del temple i proporcionar-nos tota la informació necessària per a l'elaboració del projecte.

I per últim, però no menys important, agrair la bona predisposició, ajuda i amabilitat de tots els veïns de Copons, sense els quals aquest projecte no s'hagués portat a terme. Menció especial mereixen Jaume Closa i Alba Franquet, Jaume Farrés, Roser Grau, Antoni Marimón, Teresa Múnera, Pere Pujol, Joan Pujol i Torrents, Pere Pujol i Torrents, Francisco Rodellar, Alejandro Sánchez i la seva esposa Rosa, Pere Soler, Rafael Soler i el propietari de ca la Madora.

3. MOTIUS DE LA INTERVENCIÓ

Els Mapes del Patrimoni Cultural són unes eines indispensables pel coneixement del patrimoni d'un municipi, facilitant alhora el seu acostament a la ciutadania.

L'elaboració del Mapa del Patrimoni Cultural de Copons fou un encàrrec de l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona, a partir de la petició formulada per l'ajuntament del municipi.

Les tasques que s'han hagut d'executar i lliurar han estat les següents:

- Recollida exhaustiva dels elements que defineixen el municipi i la seva herència cultural i natural.
- Recerca d'informació històrica relacionada amb aquests elements, així com elaboració d'una descripció acurada dels mateixos.
- Inclosiódels béns protegits pel planejament urbanístic municipal.
- Documentació gràfica dels elements físics mitjançant fotografies en suport digital.
- Utilització del recurs informàtic i la documentació cedida per l'Oficina de Patrimoni Cultural per traspassar les dades obtingudes durant les tasques de recopilació d'informació i treball de camp.
- Elaboració d'una memòria final que reculli les característiques que han condicionat l'elaboració del projecte, i els suggeriments i propostes per a la gestió del patrimoni cultural documentat.

4. METODOLOGIA

4.1. Metodologia de treball

L'elaboració d'un Mapa del Patrimoni Cultural segueix una sèrie de pautes establertes per l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona, que es poden sintetitzar en tres fases distintes:

- Treballs de documentació.
- Treball de camp.
- Treball de gabinet.

4.1.1. Treballs de documentació

La fase prèvia de recollida d'informació és un pas fonamental per establir una primera radiografia de conjunt del patrimoni cultural del municipi objecte d'estudi. Aquesta fase permet definir prioritats i planificar els treballs de gabinet i de camp, que s'han de portar a terme en segon lloc. La consulta de diferents biblioteques, arxius i organismes oficials ha permès recopilar tot un seguit d'informació, mitjançant la que s'ha confeccionat una llista prèvia de possibles elements a inventariar.

El primer pas ha estat la consulta dels inventaris elaborats per la Generalitat de Catalunya. En primer lloc s'ha consultat l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya (IPA) i l'Inventari del Patrimoni Arqueològic i Paleontològic de Catalunya (CC.AA), a través de la consulta telemàtica mitjançant el sistema e-GIPCI del Departament de Cultura. També s'ha realitzat la consulta de l'Inventari del Patrimoni Industrial de Catalunya (IPIC), de l'Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya (IPEC) i del Catàleg del Patrimoni Festiu de Catalunya. Del web del Memorial Democràtic s'ha consultat el Mapa de les Fosses Comunes de la Guerra Civil i el Cens de Simbologia Franquista de Catalunya. Del Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural s'ha fet consulta del Mapa de municipis amb camins ramaders, sense obtenir cap dada aprofitable. Per últim, del Departament de Territori i Sostenibilitat, s'ha consultat l'Inventari d'Espais d'Interès Geològic de Catalunya i l'Inventari d'Arbres Monumentals i d'interès local i comarcal de Catalunya, també sense resultats. Finalment, cal mencionar la consulta

del planejament urbanístic del municipi, consistent en les Normes Subsidiàries de planejament (1996) i totes les modificacions puntuals efectuades, així com el Catàleg de béns a protegir. Aquest document aporta la mateixa informació que la obtinguda a través de l'aplicació e-GIPCI del Departament de Cultura.

Cal indicar també que l'ajuntament del municipi ens va facilitar tota la informació de la que disposava referent al patrimoni cultural. En concret es va poder consultar l'Inventari de masies i construccions en sòl no urbanitzable de Copons, un document inèdit elaborat per Antoni Riera l'any 1999, i el treball de documentació dels molins del terme, elaborat pel Servei de Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació de Barcelona l'any 1997.

En relació als arxius, cal dir que s'ha consultat el fons relacionat amb Copons dipositat a l'Arxiu Comarcal de l'Anoia,el fons de l'Arxiu Municipal de Copons i el fons documental de la parròquia de Santa Maria dipositat a l'Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic.

La recerca bibliogràfica ha estat el més extensa possible. En primer lloc es va fer un buidatge general de tots els números de la revista municipal *Camí Ral*, una autèntica mina d'informació editada en un format premiat de gran qualitat, des de l'any 1996. Posteriorment, es procedí a la localització de les obres de consulta general com són *l'Arxiu Gavin*, la *Catalunya Romànica* (GEC),*Els Castells Catalans* de l'editor Dalmau, el *Folklore de Catalunya* i el *Costumari Català* de Joan Amades, tot i que aquestes dues últimes obres no ens aportaren cap tipus d'informació relacionada amb els elements patrimonials del municipi. I finalment, també es consultaren algunes de les obres de referència local, com el capítol de Josep Riba i Gabarró dedicat a Copons, i que es troba dins de la *Història de l'Anoia* de Josep Maria Torras i Ribé, i tots els llibres publicats per la historiadora collbatonina Assumpta Muset, els quals estan relacionats amb els negociants i traginers que contribuïren a crear el període de màxim esplendor de la vila de Copons, el segle XVIII.

Per altra banda, mitjançant la consulta de la Base de dades bibliogràfica d'història local de Catalunya, de la Universitat Autònoma de Barcelona, s'han localitzat diverses publicacions i articles relacionats amb el patrimoni cultural del municipi, que posteriorment s'han consultat a la Biblioteca Central d'Igualada entre d'altres. També cal destacar la consulta del fons de la Biblioteca de Catalunya de Barcelona, del que es van extreure còpies de sis pergamins medievals relacionats amb el municipi.

Per últim, cal fer referència al llistat de contactes subministrat per l'ajuntament de la vila, donat que aquests van permetre completar el llistat d'elements per inventariar i han resultat fonamentals per al desenvolupament del projecte. I també cal referenciar la consulta realitzada a la Societat Catalana de Genealogia per aclarir a quina nissaga pertanyia l'escut de la façana de Ca la Madora (fitxa núm. 288 del Mapa), donat que sempre s'havia atribuït a la família Lacambra. La consulta aclarí que l'escut fa referència a una de les branques de la família Estany, relacionada amb l'esposa del comte, Maria Teresa Estany i Jimena.

Finalment, per veure la bibliografia completa consultada per a l'elaboració del Mapa del Patrimoni Cultural de Copons, cal veure l'apartat 9 de la present memòria, on també es referencien les pàgines web consultades.

4.1.2. Treball de camp

El treball de camp ha consistit en la visita *in situ* de cadascun dels elements inventariats, per tal de fer un reconeixement del terreny i poder-los documentar gràficament. Prèviament a la sortida a camp, tots els elements possibles es van localitzar damunt la cartografia corresponent, extreta dels webs de l'Institut Cartogràfic de Catalunya (ICC) i del Sistema d'Informació Territorial Municipal de la Diputació de Barcelona (SITMUN).

L'objectiu era, primerament, localitzar els elements amb l'ajuda d'aquesta documentació cartogràfica. Un cop localitzats es prenien les seves coordenades mitjançant els equips de posicionament (GPS), tot i que només en els casos en que això fos necessari i segons les característiques particulars de cadascun. Així mateix, durant la visita a l'element s'han recollit les dades descriptives necessàries per a l'elaboració de la fitxa, així com d'altres informacions que resultessin rellevants per a la delimitació i descripció dels béns (entorn del bé, estructures auxiliars, dades sense especificar procedents d'informació oral...).

En general, les característiques orogràfiques i geogràfiques del territori no han condicionat de manera negativa el treball de camp. Tot i això, una part dels elements inclosos al projecte es troben actualment quasi oblidats entre la vegetació, a l'interior dels boscos i de les zones més frondoses. En aquest sentit, la col·laboració dels veïns del terme ha facilitat enormement les tasques de localització i ha permès tenir contacte directe amb persones coneixedores del territori i de la història del municipi. En d'altres casos, segons les indicacions rebudes per part dels veïns, s'ha pogut arribar als elements fàcilment, tot i que en determinades zones ha calgut la utilització d'un vehicle tot terreny facilitat pel propi ajuntament (vehicle de l'agutzil, gran coneixedor del terreny).

Per últim, en relació a la feina de camp, cal mencionar la consulta efectuada a Museu de la Pell i Comarcal de l'Anoia, per tal d'incloure les imatges dels materials documentats al terme de Copons, que aquest organisme custodia.

4.1.3. Treball de gabinet

Amb la feina de camp finalitzada, les dades recollides han estat processades i contrastades amb les informacions obtingudes durant la fase de documentació prèvia, per tal d'identificar possibles mancances i realitzar les actualitzacions oportunes, en aquells béns que s'hagin vist afectats per canvis recents.

El tractament de les dades s'ha fet a través del programari facilitat per l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona, consistent en una base de dades programada en MS Access 2000, composada de fitxes identificatives individuals per cada element inventariat.

Pràcticament tota la documentació prèvia ha estat utilitzada en el procés d'elaboració de les fitxes. També s'han inclòs les fonts orals provinents de cadascun dels veïns que s'han visitat i que amablement ens han atès, ja que tots ells han contribuït a la documentació i l'obtenció d'informació dels elements. Alhora, per complimentar els camps de *Propietari* i *UTM* de cada fitxa, s'ha consultat el Sistema d'Informació Territorial Municipal de la Diputació de Barcelona (SITMUN), d'on s'han extret les dades cadastrals i la posició georeferenciada per aquells elements que prèviament ja tenien representació cartogràfica.
A mesura que s'anava completant la base de dades amb la informació obtinguda, es va anar creant un llistat amb els elements no localitzats i les incidències sorgides durant les tasques de camp. Per consultar aquest llistat, cal veure l'apartat 6.3 d'aquesta memòria.
Al marge de la base de dades, de cada element inventariat s'ha elaborat un arxiu fotogràfic força complert, que il·lustra perfectament les condicions individuals de cada un d'ells. Les fotografies seran adjuntades en format digital a l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona.

4.2. Explicació de la fitxa

El model de fitxa utilitzat és el que ha proporcionat l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona, que tal i com s'ha indicat forma part d'una base de dades programada en MS Access 2000. Aquest model conté les següents dades per a cada element: Número de Fitxa; Codi; Àmbit; Denominació; Lloc/Adreça;Titularitat; Referència cadastral/Nom i adreça del propietari; Tipologia; Ús Actual;Descripció; Observacions; Estat de conservació; Autor; Estil/Època; Any; Segle;Emplaçament; Coordenades UTM; Altitud; Accés; Número de negatiu; Fitxes associades;Historia;

Bibliografia; Protecció; Núm. Inventari Generalitat; Autor de la fitxa; Data de registre;Data de modificació; Mapa; i fins a tres Fotografies. En el Plec de prescripcions tècniques per a la realització de Mapes del Patrimoni Cultural (versió 2013) es detalla com omplir els camps mencionats. Cal dir que hi ha una sèrie de camps en que el contingut està preestablert per l'Oficina de Patrimoni Cultural. A continuació s'adjunta l'esquema bàsic per a complimentar aquests camps:

ÀMBIT	**CODI / TIPOLOGIA**
1.-Patrimoni immoble	1.1. Edificis
	1.2. Conjunts arquitectònics
	1.3. Elements arquitectònics.
	1.4. Jaciments arqueològics
	1.5. Obra civil
2.-Patrimoni moble	2.1. Elements urbans
	2.2. Objectes
	2.3. Col·leccions
3.-Patrimoni documental	3.1. Fons d'imatges
	3.2. Fons documentals
	3.3. Fons bibliogràfics
4.-Patrimoni immaterial	4.1. Manifestacions festives
	4.2. Tècniques artesanals
	4.3. Tradició oral
	4.4. Música i dansa
	4.5. Costumari
5.-Patrimoni de medi natural	5.1. Zones d'interès
	5.2. Espècimens botànics singulars

4.3. Criteris de selecció

Com ja s'ha comentat anteriorment, durant el treball previ de documentació es va redactar el llistat d'elements patrimonials de rellevància pel terme de Copons. Aquesta llista s'ha mantingut oberta durant tot el projecte per poder afegir aquells elements d'última hora que han anat sorgint, i que calia inventariar i incloure al Mapa.

En aquest sentit és bàsic recordar que es tracta d'un projecte que mai queda tancat, sinó que es manté obert per tal d'incloure qualsevol aportació que contribueixi a la millora i enriquiment de les dades, en funció de les noves investigacions que es van duent a terme. Durant la confecció de la llista s'ha tingut clar l'objectiu de reunir el màxim nombre d'elements identificadors del terme, incloent tot allò que podia tenir un valor patrimonial històric o identificatiu pel municipi. En cap cas s'han inclòs tots els elements detectats, sinó que s'ha fet una selecció basada en els següents criteris:

- S'han inclòs a la llista tots aquells elements que prèviament havien estat compilats en d'altres inventaris consultats. En el cas Copons es tracta sobretot de l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic, de l'Inventari del Patrimoni Arqueològic i de l'Inventari del Patrimoni Paleontològic de la Generalitat de Catalunya.

- Els elements que formen part del Catàleg de béns a protegir, tot i que aquest document aporta la mateixa informació que la obtinguda al Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

- Els elements inclosos a l'Inventari de masies i construccions en sòl no urbanitzable (1999), malgrat sigui un document inèdit.

- Els elements mobles, immobles o naturals destacables per la seva singularitat històrica,artística, etnològica, identitària o simbòlica.

- Els fons documentals detectats tant al municipi com fora dels seus límits.

- Les manifestacions festives pròpies del terme municipal i tots aquells elements que conformen el patrimoni immaterial identitari de la població.

En darrer terme cal especificar que alguns dels elements que en un principi s'havien incorporat al llistat, finalment han estat descartats tant per la seva poca rellevància i entitat com per la seva ubicació geogràfica, al demostrar-se que no estaven emplaçats dins del terme municipal de Copons.

5. MARC TERRITORIAL

5.1. Marc geogràfic i geològic

El municipi de Copons està situat al nord-oest de la ciutat d'Igualada, capital de la comarca de l'Anoia. El seu terme compta amb una extensió de 18,7 km2 i limita al nord amb els termes de Veciana i Rubió, tot i que amb aquest darrer municipi també hi limita a l'est. Al sud limita amb el terme de Jorba i a l'oest amb el municipi de Sant Guim de Freixenet, ja de la Segarra. Es troba al peu de les serres de Rubió (681m) i dels Vinyals (661m), drenades per la riera Gran i la riera de Sant Pere que formen l'aiguabarreig al sud del nucli urbà.

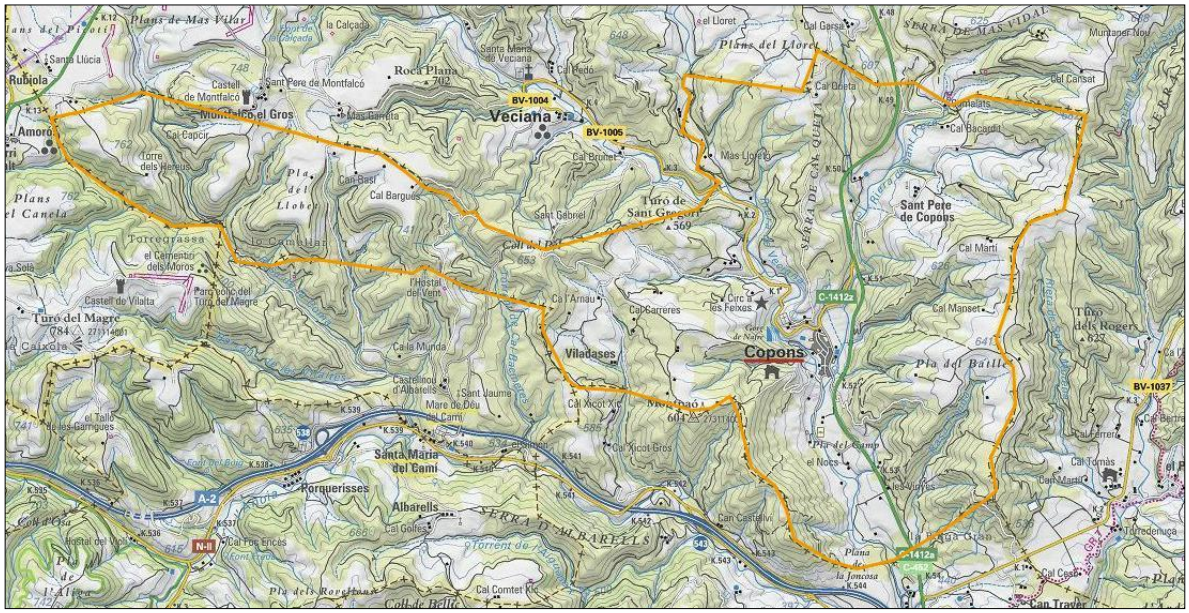

Fig. 1. Mapa topogràfic de Copons, Institut Cartogràfic de Catalunya, E: 1/ 50000.

El terme comprèn la vila de Copons (cap de municipi) i les caseries de Sant Pere de Copons o Comalats, al nord-est del terme, i Viladases, a la banda de ponent. La principal via d'accés al municipi és la carretera C-1412a, d'Igualada a Tremp passant per Calaf i els Prats de Rei, que surt de l'autovia A-2. De fet, aquesta via segueix en bona part el traçat de l'antic camí ral a Calaf. Aquesta via fou reformada

l'any 2002, desviant el seu traçat fora del nucli urbà. Alhora, la carretera BV-1005 comunica aquest nucli amb el municipi de Veciana.

L'orografia del municipi és força muntanyosa, amb un territori de relleu accidentat inclòs dins la depressió que l'altiplà segarrenc crea cap a la Conca d'Òdena. El nucli urbà (432 m.s.n.m) està delimitat, al sud-oest, per la serra del Balç de les Forques, i al nord, per la muntanya del Morinyol i les serres de cal Queta i cal Llebre. Per la banda de ponent, la vila queda englobada per la serra de Coma-Rúbia i, al nord-oest, per la serra dels Molls i el turó de ca l'Arnau. I per la banda de llevant, més accidentada, hi ha els primers contraforts de la Muntanya i, al nord-est del terme, els de la serra Morena. En relació al terme municipal, tenim la muntanya de les Vinyes al sud i l'escaleta de Sant Pere al nord, tocant el nucli del mateix nom, així com el turó del Solà.

Geològicament,el terme fou conformat en general dins del Cenozoic, al període Quaternari, entre les èpoques del Eocè i Oligocè. Es caracteritza sobretot per la presència de margues, gresos i calcàries, tot i que depenent de la zona la concentració d'aquests elements varia. A la banda sud del nucli urbà i a la zona de l'aiguabarreig de les dues rieres, es documenten sediments recents de fons de valls i peus de mont. Alhora, al nord del nucli urbà, entre els primers contraforts del Morinyol i la riera Gran, es localitzen margues grises, calcàries taulejades i laminades i gresos calcaris. Aquesta mateixa cadència també es repeteix a l'extrem sud-est del terme municipal, tocant a Rubió. Pel que fa a les bandes de llevant, ponent i tramuntana del terme municipal, cal dir que es caracteritzen per l'alternança de gresos i lutites vermelles, amb intercalacions de conglomerats. Aquestes zones foren conformades a l'època de l'Oligocè inferior. Alhora, al sud del terme municipal, les margues són grises i els gresos tenen intercalacions de guixos. Per últim, a ponent del terme, tocant als termes municipals de Veciana i Sant Guim de Freixenet, es documenten margues, calcàries grises i lutites.

Hidrogràficament, el terme està ben regat per diverses rases i uns quants torrents que desemboquen als dos cabals principals que travessen el terme, la riera Gran i la

de Sant Pere. Alguns d'aquests cabals són la rasa del Bel, la del Castellà i la dels Ponts, a la banda de llevant del nucli urbà, i la rasa de la Boixeda o el torrent Boter, a ponent. La gran quantitat de fonts documentades dins del terme municipal és un altre símptoma de l'abundant presència d'aigua al municipi, tot i que en l'actualitat moltes d'aquestes fonts i deus han desaparegut, s'han assecat o han quedat amagades sota l'abundant vegetació que cobreix bona part del terme.

Pel que fa a la vegetació present al terme, cal dir que és del tipus mediterrani, amb abundància de boscos de pinassa (a partir dels 400-600 metres), pi blanc (per sota dels 800 metres), pi pinyer (per sota dels 600 metres) i alguns exemplars de pi roig, tot i que residuals. Alhora, pel que a les espècies de planifolis, sobretot roures i alzines, han anat en augment com a conseqüència dels incendis forestals que ha patit la zona en els darrers temps. Pel que fa a la distribució dels matollars, representats per garrigars i erms, cal dir que són presents en un 52% del terme, mentre que els conreus estaven distribuïts en un 40%, amb anterioritat a l'any 1993.

Si ens fixem en la figura 2, observem a l'esquerra la distribució de la superfície arbrada comarcal, ocupada per les diferents espècies. La superfície corresponent a cada espècie s'ha determinat a partir del nombre d'estacions on l'espècie és dominant. En canvi, a la dreta observem el nombre de peus(en milers)de les diferents espècies. Les existències s'han determinat a partir de totes les estacions on és present l'espècie:

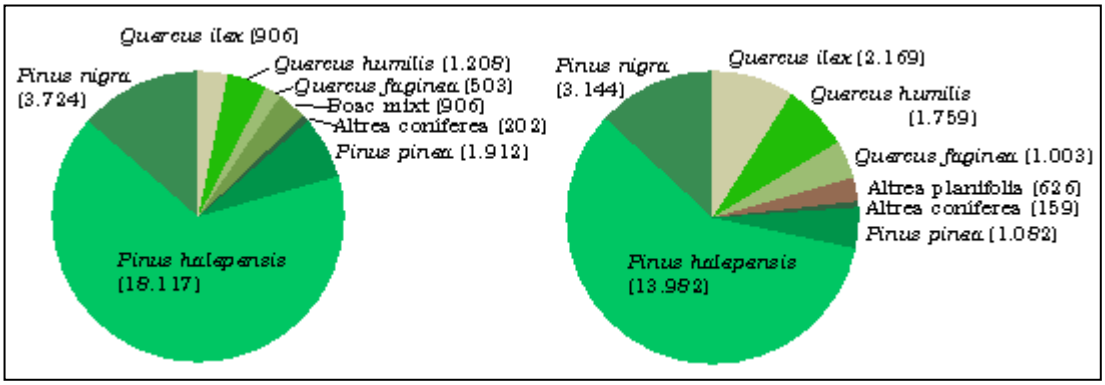

Fig. 2: Flora arbòria de la comarca de l'Anoia (S.I.G. del departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya)

5.2. Població i activitat econòmica

El primer recompte oficial relacionat amb la població del municipi és el fogatjament de 1365-70, on s'assignen 57 focs a Copons. Posteriorment, dins del fogatge de l'any 1497, el nombre de focs documentats havia baixat fins als 20 i, en època moderna, dins del fogatge de l'any 1515, el nombre de llars que apareixen referenciades al municipi era de dinou. Tot i això, en el fogatge de l'any 1553, el nombre de focs de la vila havia tornat a augmentar fins els 33. A principis del segle XVIII, els recomptes i censos augmenten, quedant reflectits en la següent taula que mostra l'evolució demogràfica de la població. La taula ha estat elaborada a partir de les dades extretes del cens de població (1717-1981) i del padró municipal (1990-2013), mitjançant les informacions publicades a l'Idescat (Institut d'Estadística de Catalunya), al Centre d'Estudis Demogràfics (CED), al web de *l'Enciclopèdia Catalana* i a la monografia de Copons publicada per Riba i Gabarró l'any 1988:

ANY	**1717**	**1787**	**1857**	**1877**	**1887**	**1900**
Nº HAB.	186	468	760	839	735	777
ANY	**1910**	**1920**	**1930**	**1940**	**1950**	**1960**
Nº HAB.	779	650	555	537	555	511
ANY	**1970**	**1981**	**1990**	**1992**	**1994**	**1996**
Nº HAB.	447	324	302	259	271	265
ANY	**2000**	**2002**	**2004**	**2006**	**2008**	**2013**
Nº HAB.	271	287	282	289	313	325

Veient les dades aportades en aquest gràfic, queda clar que el significatiu augment de població no s'inicia fins a finals del segle XVIII. L'activitat econòmica experimentada a la vila al llarg d'aquesta centúria, representada sobretot en les

figures dels negociants i traginers que comerciaven amb la resta de la península, va propiciar en forta mesura aquest augment. En la següent taula s'observa, detalladament i per dècades, l'evolució de la població de Copons al llarg del segle XVIII:

ANYS	NAIXEMENTS	ÒBITS	CREIXEMENT VEGETATIU
1700-1709	144	141	+3
1710-1719	160	140	+20
1720-1729	172	122	+50
1730-1739	187	122	+65
1740-1749	222	116	+106
1750-1759	239	215	+24
1760-1769	273	195	+78
1770-1779	273	206	+67
1780-1789	266	213	+53
1790-1799	369	203	+166
TOTAL	**2.305**	**1.673**	**+632**

Fig. 3: Evolució de la població de Copons al segle XVIII. Extret de Muset, 1997: 71

Tot i això, l'activitat desenvolupada per aquestes nissagues empresarials coponenques no serà l'únic factor determinant alhora d'explicar aquest augment tant significatiu. Les oportunitats que oferia el sector agrícola coponenc, ajudat en gran part per les inversions d'aquests negociants i traginers enriquits, va propiciar un corrent migratori de caire local representat per pagesos, bracers i jornalers procedents de les poblacions veïnes com els Prats de Rei, Veciana, Pujalt, Calonge de Segarra, Jorba, Rubió... (Muset, 1997: 202-203). El sector agrícola va apostar per l'expansió dels conreus cap a terrenys muntanyosos, amb l'objectiu d'obtenir terres òptimes per incrementar-ne la producció. La plantació de vinyes, els cereals i la producció d'oli foren els principals conreus d'aquesta època, així com el cultiu d'ametllers. A mode d'exemple s'inclouen les dades de producció d'aquests conreus

principals, entre els anys 1780 i 1790, dins del municipi de Copons: 1.230 quarteres de cereals, 500 cargues de vi i 30 d'oli (Torres, 1993: 168).

Al mateix temps, el sector de la construcció també va contribuir al desenvolupament econòmic de la vila, com a conseqüència de l'augment d'habitants i del potent sector empresarial local. En la següent taula, elaborada a partir de les informacions documentades per la historiadora Assumpta Muset, es pot observar l'ocupació dels sectors anteriors, pel que fa al nombre de treballadors forans arribats a Copons durant el segle XVIII:

OCUPACIÓ	NOMBRE DE TREBALLADORS
Pagesos	97
Mestres de cases	13
Negociants	12

Fig. 4: Treballadors forans arribats a Copons (1700-1799). Dades extretes de Muset, 1997: 199

Com a conseqüència de tot això, l'increment de la població coponenca arriba al seu màxim esplendor cap a mitjans del segle XIX, arribant al sostre de les 839 persones, que ja no tornarà a ser superat. Durant aquesta centúria, el desenvolupament industrial de la vila és un fet contrastat. Es documenta un gran augment de l'activitat tèxtil, amb la reconversió d'alguns antics molins fariners en fàbriques de teixits de llana i cotó, i amb la creació de noves indústries com la fàbrica de mantes de l'any 1825, els 133 telers i 1.680 fusos documentats a meitat de segle i les sis noves fàbriques comptabilitzades a finals de la centúria (Torres, 1993: 10-11). Moltes d'aquestes indústries, que reconvertiren la seva producció a gèneres de punt i l'allargaren fins ben entrat el segle XX, desaparegueren finalment amb la crisi tèxtil final.

A finals del segle XIX es comencen a registrar els primers descensos en el nombre d'habitants de la vila, directament relacionats amb els efectes negatius de la fil·loxera. A tall d'exemple, l'any 1880 es comptabilitzaven només 2.000 hectolitres

de vi en contraposició a les 500 cargues del segle passat. Alhora, la replantació amb ceps americans i els empelts amb sarments de les varietats Sumoll i Macabeu no aportaren cap solució viable al problema (Riba i Gabarró, 1988: 355). Tot i això, el canvi més significatiu es produeix a partir de la dècada dels anys 20 del segle XX. Des d'aquest moment, Copons va perdent població progressivament (amb lleugeres oscil·lacions) fins que l'any 2008 reflecteix un petit augment, que es consolida i,fins i tot augmenta, l'any 2013, arribant als 325 habitants.

5.3. Síntesi històrica

Les primeres dades relacionades amb el municipi en les proporcionen les restes arqueològiques documentades tant als jaciments existents com en zones que no han estat excavades. En tot cas, les més antigues són les de la intervenció arqueològica del Turó de Pams (fitxa núm. 116 del Mapa), amb una cronologia que ens remet al període del Bronze Antic (1800-1500 a.C.). Alhora, també hi ha constància de la localització d'una punta de fletxa adscrita al mateix període, que actualment està dipositada al fons del Museu de la Pell i Comarcal de l'Anoia (fitxa núm. 160 del Mapa). També s'han localitzat,dins del terme de Copons, alguns fragments de ceràmica de cronologia ibèrica (600-50 a.C.) i, dins del període tardo-romà,la documentació de la necròpolis del Turó de Pams, datada entre els segles III-IV d.C.

Durant el període medieval, la vila estava dominada pel castell de Copons, situat a l'extrem nord-est del nucli urbà, dalt d'un turó que dominava bona part del terme i de l'antic camí reial que anava d'Igualada a Calaf i Prats de Rei, darrera de l'actual església de Santa Maria. La primera referència documental relacionada amb aquest emblemàtic edifici és de l'any 1020, quan Guifré de Balsareny va vendre el castell a la seva esposa Ingilberga que, al seu torn, en el seu testament de l'any 1038, el deixa al seu fill Guillem de Balsareny (futur bisbe de Vic, 1046-1076). Malgrat tot, l'any 1065 Guillem el va vendre a Ramon Berenguer I, comte de Barcelona, per 500 unces d'or. A partir d'aquest moment, el castell forma part de la jurisdicció reial i els seus castlans (la nissaga dels Copons) es tornen hereditaris (Riba i Gabarró, 1988: 357).

Dins d'aquesta mateixa centúria, cal destacar també la documentació d'una necròpolis medieval situada a l'entorn de la capella de Sant Pere de Copons (fitxa núm. 115 del Mapa), on també es recolliren diversos fragments de ceràmica datats entre els segles X-XI, i l'aparició dels primers molins dins del terme municipal, que en origen eren fariners, passant després a ser bataners i paperers (segles XVII-XIX).

Del segle XII,en concret l'any 1153, tenim notícia que Guillem de Copons fou nomenat castlà del castell per Ramon Berenguer IV. I, posteriorment, sabem que el castell de Copons pertanyia, després del rei, a Guerau Alamany, castlà entre els anys 1167 i 1193, que en feu donació al monestir de Santes Creus l'any 1210. Tot i això, pocs anys després, el rei Jaume I atorgà el privilegi de no separar Copons de la monarquia. I, posteriorment, l'any 1276, formalitza la donació del castell i de la vila de Copons a favor de Joan de Copons, ratificada pel rei Jaume II l'any 1315 en favor del seu descendent, Jaume de Copons (Riba i Gabarró, 1988: 358).

Durant el segle XIV, les fortes depeses ocasionades per la guerra contra el rei de Castella obligaren a Pere III el Cerimoniós a vendre el castell i la vila a Pere Ramon de Copons, per la quantitat de 26.000 sous barcelonesos. Malgrat tot, la Universitat de Copons va decidir fer efectiva la mateixa quantitat, restablint d'aquesta manera la jurisdicció reial. I posteriorment, l'any 1394, va aconseguir el privilegi que Copons es conservaria en el Reial Patrimoni. Però malgrat tots els esforços del consistori coponenc, l'any 1474, el castell i el terme de Copons foren infeudats a Ramon de Copons, per part del rei Joan II. A partir d'aquest moment, la plena jurisdicció d'aquestes terres serà continuada pels seus descendents, fins que al segle XVIII retorna a la dependència reial de manera definitiva (Riba i Gabarró, 1988: 358). Així doncs, tenim notícia que durant el segle XVI, el castell passa a formar part de la família Vilaplana,tot i que des de l'any 1608, el castell ja estava en bona part derruït i enderrocat, amb les parets i una torre a punt de caure (Muset 2006: 5). A mitjans de segle XVII, la castlania i els seus drets són comprats per Josep de Camprodon, els descendents del qual no pogueren evitar la destrucció total del castell durant la

Guerra de Successió. Gràcies a l'intendent J. Patiño, sabem que l'any 1715, el terreny era buit i només quedava la runa dels murs que n'havien format part. Cal destacar que la major part de la pedra enrunada del castell fou utilitzada per bastir les cases i construccions de la vila durant els segles XVII i XVIII, incloent-hi la nova església parroquial Riba i Gabarró, 1988: 358).

De fet, el segle XVIII sempre ha estat considerat com el període de màxim esplendor de la vila de Copons, sobretot pel que fa al gran desenvolupament econòmic i social experimentat a la vila, gràcies a les activitats dels negociants i traginers coponencs, sobretot amb la resta de la península. En realitat, aquests traginers "*foren capdavanters en la penetració del comerç català en terres castellanes i que també afavoriren les exportacions cap a Amèrica*" (Riba i Gabarró, 1988: 359).Les inversions que realitzaren aquest grup d'empresaris va afavorir l'expansió dels conreus coponencs cap a terrenys muntanyosos, mitjançant la construcció de terrasses delimitades amb murs de pedra seca, incrementant el nombre de mans necessàries per la construcció d'aquestes estructures, així com l'explotació de les terres creades. Aquest fet, juntament amb el gran canvi arquitectònic i urbanístic que estava experimentant el nucli urbà, gràcies a la rehabilitació i construcció de nous edificis i carrers, va comportar un corrent migratori de caire local que feu incrementar en gran mesura la població de Copons. Aquest corrent migratori fou arrossegat a Copons davant l'oportunitat d'obtenir feina en algun dels sectors afavorits. Així doncs, la població augmentà el nombre de pagesos, mestres de cases i parcers, així com paraires i bataners orientats a les indústries tèxtils (que s'havien iniciat com a molins).

En aquest punt, val la pena mencionar un dels documents més representatius que es conserven en relació a la vila de Copons. Es tracta de la descripció efectuada l'any 1788 per Francisco de Zamora, oïdor de la Reial Audiència de Barcelona, de tornada del seu viatge per la Vall d'Aran i Andorra. El document es pot interpretar com una radiografia del Copons de finals del segle XVIII, en el que es descriu fidelment el nucli urbà i el seu urbanisme. Per Zamora, la vila està més desenvolupada que les poblacions veïnes i atribueix aquest fet al desenvolupament

econòmic i comercial experimentat, gràcies a l'acció d'algunes de les nissagues de negociants i traginers coponenques que comerciaven amb la península.

Amb l'arribada del segle XIX, les activitats tèxtils van en augment i les indústries d'aquest tipus proliferen, sobretot des de mitjans de la centúria. A mode d'exemple, en un cens de l'any 1850, es comptabilitzen "*una fàbrica de cotó amb 24 obrers i 1680 fusos berguedans i altres fàbriques de teixits de cotó, amb 202 obrers i 133 telers, dels quals 58 eren senzills, 34 de Jacquard i 41 eren telers mecànics*" (Riba i Gabarró, 1988: 360). Cap a finals de segle, les indústries augmentaren en nombre i qualitat, ja que moltes d'elles funcionaven amb calderes de vapor. Aquest fet provocà el tancament de bona part de les antigues fàbriques cotoneres del municipi. Dins d'aquesta centúria també, però en el context de la Primera Guerra Carlina, la vila de Copons fou parcialment incendiada entre els dies 12 i 13 d'octubre de 1839. El responsable fou el guerriller carlí Manuel Ibáñez, conegut com el *Llarg de Copons*, donat que tenia vincles familiars a la població.

Durant les dues primeres dècades del segle XX, la instal·lació de noves indústries tèxtils al municipi va continuar, més encara si tenim en compte que l'electricitat fou portada a Copons l'any 1918, de la mà del promotor coponenc Pere Palomas i Tomàs (també fou el promotor de la fàbrica de ciment ràpid, instal·lada al costat del barri de la Roquera (fitxa núm. 52 del Mapa)).

Pel que fa al teixit associatiu del municipi, entre els anys 1910 i 1932, es documenten el *Centre Instructiu Coponenc*, que tenia la seva seu a l'edifici de la Barraca (fitxa núm. 34 del Mapa), i la *Societat Obrera Coponenca*, que agrupaven entre totes dues un bon nombre de treballadors. Alhora, des dels anys 20, també es comptabilitza, entre d'altres institucions, la societat recreativa *La Unió* (fitxa núm. 24 del Mapa).

Des d'aquest moment, la vila de Copons va perdent població progressivament, quedant cada vegada més minvada. El sector industrial coponenc, tot i que es mantingué en vigència fins pràcticament a finals del segle XX, acabà desapareixent

definitivament amb la crisi general del sector del tèxtil. Aquest fet contribuí en gran mesura a la reducció del nombre d'habitants, tot i que en els darrers anys la vila ha recuperat una part de la població perduda.

5.4. Escut i toponímia

L'escut de Copons fou actualitzat per l'ajuntament del municipi l'any 1996. Es tracta d'un escut compost quarterat en creu, que porta una creu llatina a la part superior de forma catalana o espanyola. Les seves armes són les següents:

- Quarter superior dret: Castell obert de pedra natural, maçonat de sabre i sobre camp d'atzur. Quarter superior esquerre: En camp de gules, tres copons d'or gringolats de tres caps de serp de sinople, ben ordenats. Quarter inferior dret: En camp d'or, quatre pals de gules. Quarter inferior esquerre: Està quarterat en Sautor o Creu de Sant Andreu. A la dreta, en camp d'or, tres pinyes de sinople; a l'esquerra, en camp d'or, tres roses de gules; a dalt, en camp de gules, tres pals d'or; i a baix, en camp de gules, tres rocs d'atzur.

Fig. 5. Escut de Copons.Extret de http://www.copons.net

Les modificacions que s'aplicaren l'any 1996 foren el resultat de les investigacions dutes a terme pel senyor Joaquim Aparisi, en quant als orígens i significats del contingut de l'escut de la vila. En concret s'afegiren els tres caps de serp a cada

copó, s'eliminà la punta inferior de l'escut i els números romans i, finalment, s'afegiren els tres pals i els tres rocs al quarter inferior esquerre.

Pel que fa al seu significat, cal dir que la creu situada a la part superior fa referència al premi concedit al senyor de Copons per la seva participació a la batalla de Waterloo. El castell significa el domini feudal dels senyor de Copons. Els copons d'or fan referència a l'escut de la casa de Copons, títol conferit pel rei Jaume I el Conqueridor juntament amb l'escut d'armes i el lema "*Edomitum Virtute Vitium*" (Dominem el vic amb la virtut). Pel que fa als quatre pals de gules, cal dir que són el símbol del principat de Catalunya i, quant al quarter inferior esquerre, hi ha les armes de la casa de Pinós, de la casa de Roselló i de la casa de Rocabertí, totes tres emparentades amb la família Copons.

El topònim del municipi prové de la mateixa denominació medieval documentada ja des del segle XI. Prové del llatí *caupona* o *cauponis*, que significa hostal o taverna, un lloc d'allotjament o d'hostalets (Riba i Gabarró, 1988: 356).

6. EL PATRIMONI DE COPONS

6.1. Anàlisi de la informació recollida

En aquest apartat s'exposaran, mitjançant algunes gràfiques, les xifres estadístiques elaborades a partir de les dades recollides al Mapa del Patrimoni Cultural de Copons, atenent els camps referents a tipologia (general i específica), titularitat i estat de protecció, cronologia, estil i estat de conservació dels béns. Així doncs mitjançant aquest estudi es vol obtenir una radiografia del patrimoni local del municipi, per així poder-lo estudiar i gestionar.

6.1.1. Tipologies generals

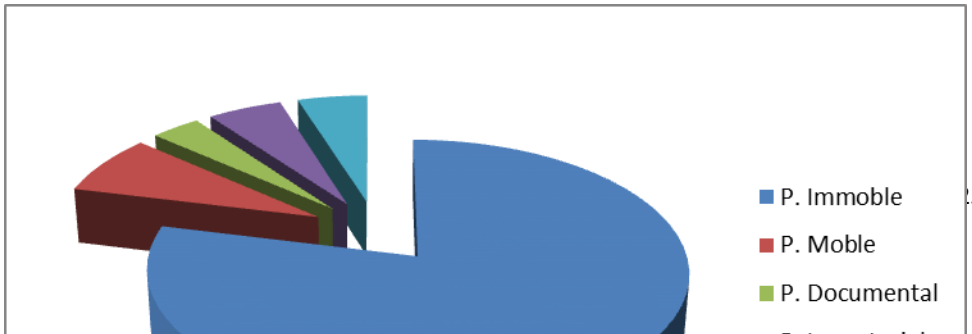

Fig. 6. Tipologies generals del patrimoni cultural de Copons

Com es pot observar en la gràfica, la major part del patrimoni inventariat (un 79%) es correspon amb el patrimoni immoble, el qual compta amb 232 elements dels 289 que integren el total de l'inventari. En segon lloc destaca el patrimoni moble, amb 19 elements i el 7% del total inventariat. La tercera posició està ocupada pel patrimoni immaterial del municipi, amb 14 elements i el 5% del percentatge.En darrer lloc hi ha el patrimoni natural, amb 13 elements i el 4% del percentatge total,i el patrimoni documental, amb només 11 elements i el 4% del percentatge total inventariat.

6.1.2. Tipologies específiques

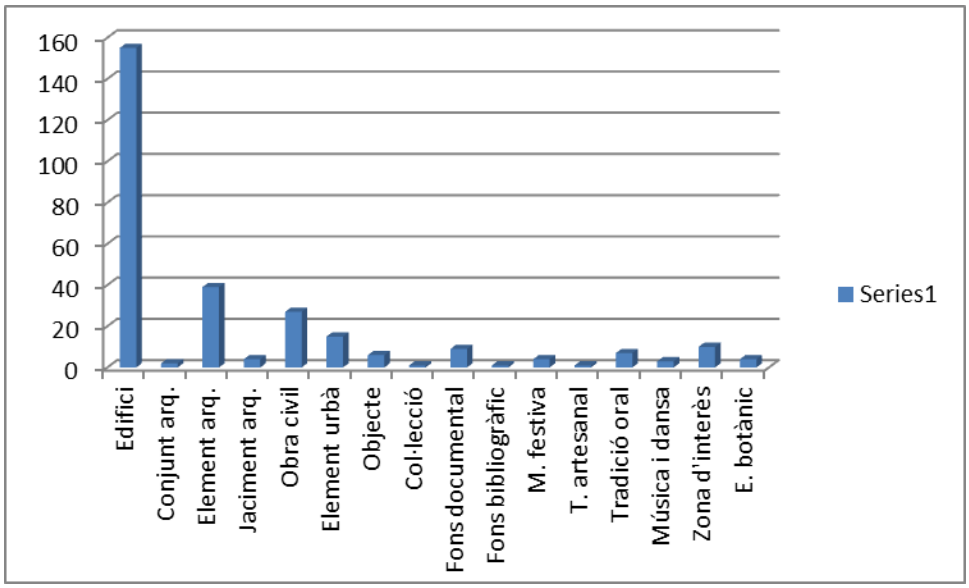

Fig. 7. Tipologies específiques del patrimoni cultural de Copons

Dins de les tipologies específiques en les que s'organitza el patrimoni cultural del municipi destaquen en primer lloc els edificis, amb un total de 155 elements inventariats. Bona part de les cases que conformen el nucli urbà de la vila han estat fitxades, donat que majoritàriament foren bastides dins de l'esplendorós segle XVIII coponenc. Alhora, el gran nombre de barraques de vinya documentades (64 en concret),els molins i les masies disperses pel terme municipal també feren incrementar el nombre d'elements d'aquesta tipologia. En segon terme, destaquen els 44 elements arquitectònics distribuïts per tot el terme municipal, consistents en gran part per corrals aïllats, fonts, portals i llindes de certes cases, entre d'altres. En tercer lloc destaca l'obra civil, amb un total de 27 elements fitxats entre carrers, carrerons i places del nucli urbà, antics camins i diversos ponts dispersos pel terme. En darrer terme, els elements urbans (amb 14 fitxes), els fons documentals (amb 10 documents) i les zones d'interès natural (amb 9 elements) són les tipologies que completen les més destacades d'aquesta categoria.

Alhora, cal ressaltar que les tres primeres tipologies formen part del gran patrimoni immoble de la vila, ressaltant d'aquesta manera la seva importància, si tenim en compte que configura pràcticament el 80% del patrimoni cultural de Copons.

6.1.3. Patrimoni immoble

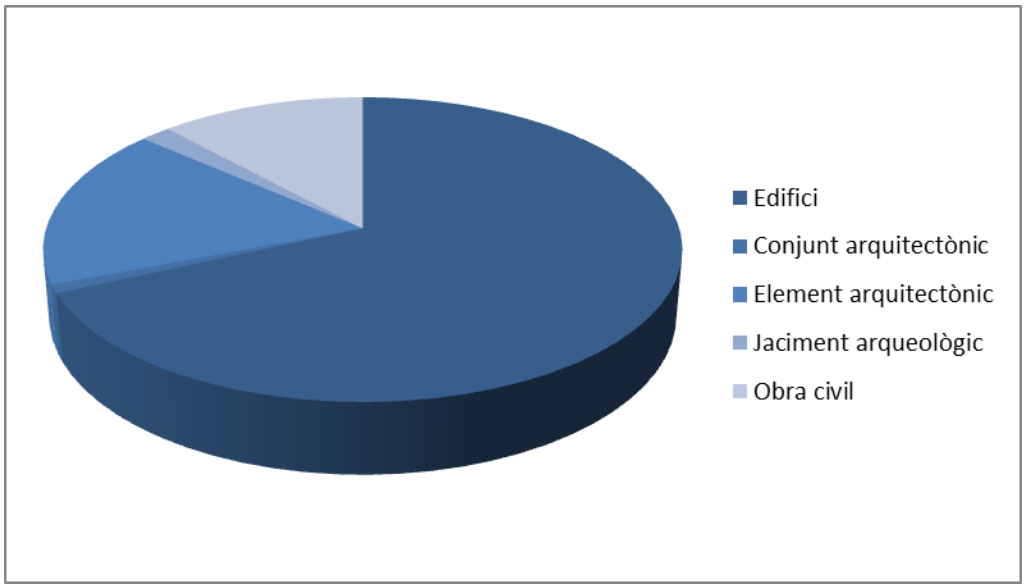

Fig. 8. Elements que conformen el patrimoni immoble de Copons

Si analitzem la gràfica corresponent al patrimoni immoble del municipi, observem que la categoria més nombrosa es correspon amb els edificis, amb un total de 155 elements i un 67% del percentatge total. Dins d'aquesta categoria, el subgrup més nombrós fa referència a les cases de cos del nucli urbà, però també a les barraques de vinya disseminades pel terme. La segona categoria més nombrosa correspon als elements arquitectònics, amb un 18% del total de la categoria. Aquest grup és especialment nombrós donat el gran nombre de corrals i fonts documentades al terme. Seguidament es pot apreciar que la tercera categoria correspon a l'obra civil (un 12% del total), configurada bàsicament per la inclusió de bona part de l'entramat urbà de la vila: carrers i carrerons. En darrer terme es troben els jaciments arqueològics, amb un total de 4 elements inventariats i el 2% del total, i per últim els conjunts arquitectònics, format pel nucli de Sant Pere de Copons i pel racó de Sant Joan, i amb l'1% del total de la categoria.

6.1.4. Patrimoni moble

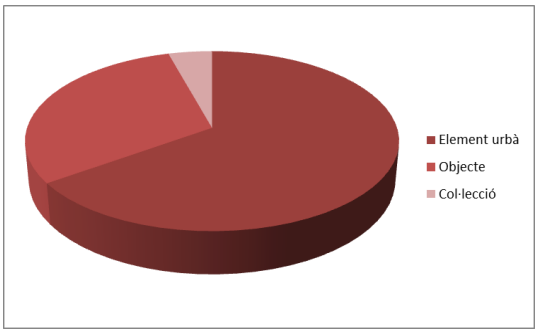

Fig. 9. Elements que conformen el patrimoni moble de Copons

La categoria més nombrosa relacionada amb el patrimoni moble del municipi es correspon amb els elements urbans, amb un total de 11 elements inventariats i un 58 % del percentatge total. Aquest grup està definit sobretot per elements ubicats a la via pública, que en el cas de Copons es corresponen amb les fonts construïdes l'any 1910 i alguns monuments commemoratius com per exemple el monument als Traginers o la premsa de la plaça Segura. En segon terme trobem els objectes, amb 7 elements inventariats i un 37% del percentatge total, representats per peces força destacades com els retaules custodiats a Vic i València. La darrera categoria és correspon amb l'única col·lecció documentada, la del fons arqueològic del Museu de la Pell i Comarcal de l'Anoia, a Igualada.

6.1.5. Patrimoni documental

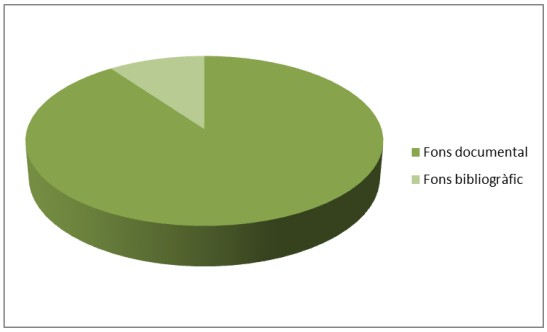

Fig. 10. Patrimoni documental de Copons

Dins de l'àmbit del patrimoni documental hi ha un clar predomini dels fons documentals, amb 10 elements inventariats (90%), per tant sols un element (10%) inclòs dins de la categoria corresponent als fons bibliogràfics, que es correspon amb la revista d'àmbit local *Camí Ral*. Pel que fa als 10 elements documentals, es poden dividir en dos subgrups, tant d'àmbit públic com privat: el que correspon a documents únics i particulars per la seva singularitat, com per exemple els sis pergamins custodiats a la Biblioteca de Catalunya, i el que fa referència a fons relacionats amb el municipi, com l'Arxiu Municipal, el fons de l'arxiu parroquial de Santa Maria a l'Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic o el fons dipositat a l'Arxiu Comarcal de l'Anoia (ACAN).

6.1.6. Patrimoni immaterial

El recull d'entrades relacionades amb el patrimoni immaterial està conformat per un total de 14 elements. El subgrup corresponent a la tradició oral és el més nombrós, amb 6 elements i un 47% del percentatge total, format sobretot per llegendes, rodolins i l'Arxiu de Fonts Orals. En segon lloc hi ha les manifestacions festives,amb 4 entrades (27%) que corresponen sobretot a les festes majors que es celebren a la vila. El tercer subgrup es correspon amb la música i la dansa (3 elements, 20%), definit sobretot pels diferents balls que actualment encara es dansen a la parròquia. En darrer terme, l'única tècnica artesanal documentada (7% del percentatge total), la famosa crespella que està relacionada amb el ball del mateix nom.

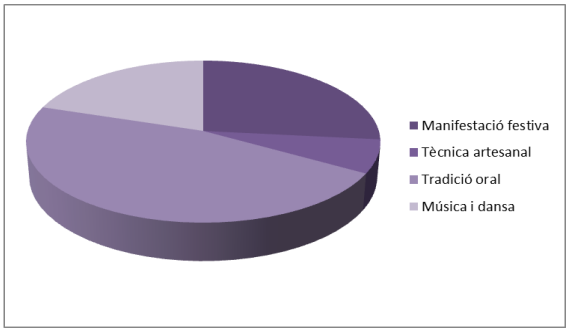

Fig. 11. Patrimoni immaterial de Copons

6.1.7. Patrimoni natural

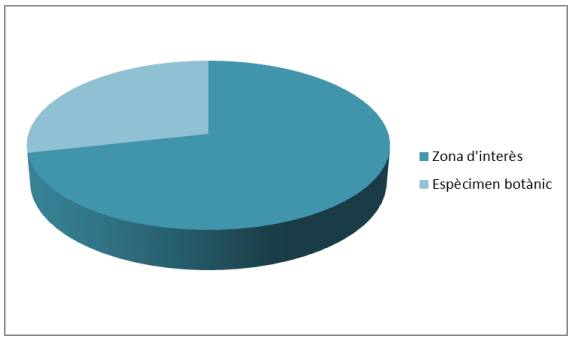

Fig. 12. Patrimoni natural de Copons

La darrera tipologia específica a comentar fa referència al patrimoni natural del municipi, en aquest cas conformada per dos subgrups: zones d'interès i espècimens botànics singulars. Les zones d'interès, amb 9 elements (71%), estan formades per quatre gorgs, dues muntanyes i les dues rieres principals que travessen el terme. Pel que fa als espècimens botànics destacables (4 elements inventariats que corresponen al 29% del percentatge total), cal dir que es corresponen amb arbres de diferent varietat.

6.1.8. Titularitat i estat de protecció

En la gràfica 13s'aprecia que més de les tres quartes parts dels elements inventariats són de titularitat privada, en concret el 80 %, sobretot en mans de particulars i institucions. En canvi, els béns inventariats de titularitat pública tenen un percentatge del 20%.

La gràfica 14 fa referència a l'estat de protecció actual en el que es troben els elements inventariats. Com es pot observar, un 95% d'aquests elements no tenen cap tipus de protecció. En aquest sentit, cal dir que l'absència d'un catàleg de béns que estableixi les normatives i proteccions adequades fa que la situació es pugui agreujar. El 5% restant presenta protecció legal i, en el cas de Copons, es correspon amb bona part del patrimoni documental del municipi.

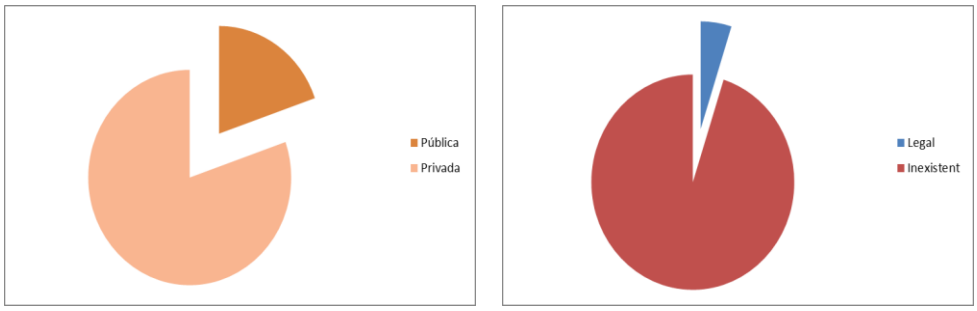

Fig. 13-14. Titularitat i estat de protecció del patrimoni cultural de Copons

6.1.9. Estat de conservació

Majoritàriament, el patrimoni cultural de Copons es troba en bon estat de conservació (68%). Alhora, un 25% presenta un estat de conservació regular i un 7% presenta un estat de conservació dolent. Alguns dels que es troben en un estat de conservació dolent estan en unes condicions força precàries, amb risc de desaparició. Pel que fa a aquells elements que presenten un estat de conservació regular, en la majoria dels casos es tracta de zones completament cobertes de vegetació que estan començant a afectar les estructures existents.

Fig. 15. Estat de conservació del patrimoni cultural de Copons

6.1.10. Cronologia i estils artístics

Pel que fa a la cronologia dels elements, podem observar com la major part correspon als períodes modern i contemporani (92% del total), en concret des de la segona meitat del segle XVIII fins als nostres dies. Aquest fet coincideix amb el període de màxim esplendor econòmic i social de la població, gràcies als negociants i traginers que comerciaven amb la resta de la península durant el segle XVIII, i també pel desenvolupament agrícola del segle XIX, associat al cultiu de la vinya i la producció del vi, entre d'altres factors.

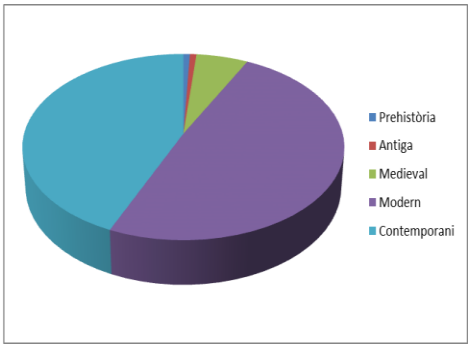

Fig. 16. Cronologia del patrimoni cultural de Copons

Quant als estils artístics s'observa un clar predomini de l'obra popular, amb un 97% del percentatge. Hi són representades les cases urbanes, les masies, els molins, així com la major part del patrimoni cultural del municipi. La resta d'estils que apareixen estan representats amb un 1% del percentatge total.

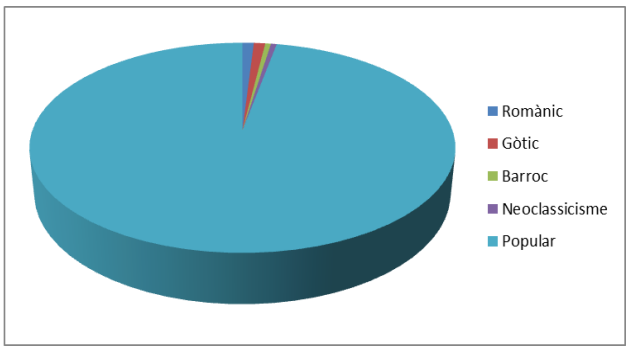

Fig. 17. Estils artístics del patrimoni cultural de Copons

6.2. Elements no inventariats

Durant la realització del Mapa del Patrimoni Cultural de Copons van sorgir una sèrie d'elements dels que no s'ha fet fitxa per diferents motius. Les raons varien en funció de cada element, des del fet que no han pogut ser localitzats fins a que es troben ubicats fora dels límits del terme municipal, passant per no tenir rellevància suficient per formar part de l'inventari. És molt possible que hi hagi altres elements que no coneixem, i que en un futur podran fer que l'inventari s'ampliï.

En general, la majoria d'elements no fitxats fan referència al patrimoni immoble desaparegut del municipi, sobretot pel que fa als elements arquitectònics (32

Nº	ÀMBIT / TIPOLOGIA	DENOMINACIÓ	INFORMACIÓ

elements) i als edificis (16 elements). En el primer subgrup destaquen un gran nombre de fonts documentades al terme des de fa molt de temps, majoritàriament desaparegudes, assecades o amagades darrera l'abundant vegetació que caracteritza bona part de l'entorn rural i forestal del municipi. Pel que fa als edificis són principalment masies, molins i cases del nucli urbà. També cal dir que en el llistat, s'hi inclouen tot el seguit d'incidències sorgides durant les tasques de camp i gabinet.

A continuació s'inclou el llistat d'elements no fitxats sorgit de l'elaboració del Mapa del Patrimoni Cultural de Copons:

1	P. Immoble / Edifici (1.1)	Cal Teixidor dels Tres Pins	Pertany a Veciana, tot i estar en el límit dels dos termes municipals. Extret del web ICC.
2	P. Immoble / Edifici (1.1)	Cal Torrents	Enderrocat. Extret de E-GIPCI (nº 5644); Revista Camí Ral, 23, p. 29.
3	P. Immoble / Edifici (1.1)	Casa d'Antoni i Pere Carbonell	No localitzat. Extret de Muset, 2006: 6.
4	P. Immoble / Edifici (1.1)	Casa d'en Rafel	No localitzat. Extret de Muset, 2006: 6-8.
5	P. Immoble / Edifici (1.1)	Capella de Sant Joan Baptista	Desaparegut. Veure fitxa del Racó de Sant Joan (núm. 87).
6	P. Immoble / Edifici (1.1)	Corral del Seno	No localitzat. Extret de Riera, 1999.
7	P. Immoble / Edifici (1.1)	Hospital de Copons	Desaparegut. Extret de Revista Camí Ral, 7, p. 2.
8	P. Immoble / Edifici (1.1)	La Caseta del Sec	No fitxat. Manca d'interès arquitectònic, històric i artístic.
9	P. Immoble / Edifici (1.1)	Mas de Viladefons	Desaparegut. Extret de Muset, 2006: 3.
10	P. Immoble / Edifici (1.1)	Masia Comalats	La casa pertany a Rubió i el dipòsit és de Copons.
11	P. Immoble / Edifici (1.1)	Masia de cal Gravat	Desaparegut. Extret de Revista Camí Ral, 31, p.10; VILUMARA 2011-12
12	P. Immoble / Edifici (1.1)	Molí de la Carota	Pertany a Veciana, tot i estar en el límit dels dos termes municipals. Extret del web ICC.
13	P. Immoble / Edifici (1.1)	Molí Nou / Molí Nou de Miralles	Pertany a Veciana. Extret de E-GIPCI (nº 26430): error Generalitat.
14	P. Immoble / Edifici (1.1)	Molí d'Oriola	Desaparegut. Extret de Muset, 2006: 3.
15	P. Immoble / Edifici (1.1)	Restes d'un antiga fortificació damunt del gorg Salat	Pertany a Jorba. Extret de www.terrasarda.cat/?page id=599
16	P. Immoble / Edifici (1.1)	Teatret / Antic teatre	Enderrocat durant les obres de construcció de la sala polivalent.
17	P. Immoble/Element arquitectònic (1.3)	Costell	Desaparegut. Extret de Muset, 2006: 6.
18	P. Immoble/Element arquitectònic (1.3)	Font de cal Brunet	Pertany a Veciana. Extret de Revista Camí Ral, 31, p.10-11; VILUMARA 2011-12.
19	P. Immoble/Element arquitectònic (1.3)	Font de cal Gravat	Desaparegut. Extret de Revista Camí Ral, 31, p.10-11; VILUMARA 2011-12.
20	P. Immoble/Element arquitectònic (1.3)	Font de cal Mateu	No localitzat. Extret del web ICC.
21	P. Immoble/Element arquitectònic (1.3)	Font de cal Missó	Desaparegut. Extret de Revista Camí Ral, 31, p.10-11; VILUMARA 2011-12.
22	P. Immoble/Element arquitectònic (1.3)	Font de cal Pesseta	Desaparegut. Extret de Revista Camí Ral, 31, p.10-11; VILUMARA 2011-12.
23	P. Immoble/Element arquitectònic (1.3)	Font de cal Teixidor	Pertany a Rubió. Extret de Revista Camí Ral, 31, p.10-11; VILUMARA 2011-12.

24	P. Immoble/Element arquitectònic (1.3)	Font de la Boixeda	No localitzat. Extret de Revista Camí Ral, 31, p.10-11; VILUMARA 2011-12.
25	P. Immoble/Element arquitectònic (1.3)	Font de la Carota	Pertany a Veciana. Extret de Revista Camí Ral, 31, p.10-11; VILUMARA 2011-12.
26	P. Immoble/Element arquitectònic (1.3)	Font de la Salamandra	Desaparegut. Extret de Revista Camí Ral, 31, p.10-11.
27	P. Immoble/Element arquitectònic (1.3)	Font de la Senyora	Fora del terme municipal. Extret de Revista Camí Ral, 31, p.10-11.
28	P. Immoble/Element arquitectònic (1.3)	Font de la Torre	Pertany a Sant Guim de Freixenet (sota la Torre dels Hereus). Extret del web ICC.
29	P. Immoble/Element arquitectònic (1.3)	Font de la Torranova	Pertany a Veciana. Extret de Revista Camí Ral, 31, p.10-11; VILUMARA 2011-12.
30	P. Immoble/Element arquitectònic (1.3)	Font de les Fontanelles	Desaparegut. Extret de Revista Camí Ral, 31, p.10-11; VILUMARA 2011-12.
31	P. Immoble/Element arquitectònic (1.3)	Font del Cadavall	Desaparegut. Extret de Revista Camí Ral, 31, p.10-11; VILUMARA 2011-12.
32	P. Immoble/Element arquitectònic (1.3)	Font del Ferrer	Desaparegut. Extret de Revista Camí Ral, 31, p.10-11; VILUMARA 2011-12.
33	P. Immoble/Element arquitectònic (1.3)	Font del Ferro	Pertany a Veciana. Extret de Revista Camí Ral, 31, p.10-11; VILUMARA 2011-12.
34	P. Immoble/Element arquitectònic (1.3)	Font del Guitar-Guitart	Desaparegut. Extret de Revista Camí Ral, 31, p.10-11; VILUMARA 2011-12.
35	P. Immoble/Element arquitectònic (1.3)	Font del Gollut	Desaparegut. Extret de Revista Camí Ral, 31, p.10-11; VILUMARA 2011-12.
36	P. Immoble/Element arquitectònic (1.3)	Font del Lloretó	Desaparegut. Extret de Revista Camí Ral, 31, p.10-11; VILUMARA 2011-12.
37	P. Immoble/Element arquitectònic (1.3)	Font del mas Arnau	Desaparegut. Extret de Revista Camí Ral, 31, p.10-11; VILUMARA 2011-12.
38	P. Immoble/Element arquitectònic (1.3)	Font del Messeguer	No localitzat. Extret del web ICC.
39	P. Immoble/Element arquitectònic (1.3)	Font del Roc	Desaparegut. Extret de Revista Camí Ral, 31, p.10-11; VILUMARA 2011-12.
40	P. Immoble/Element arquitectònic (1.3)	Font del Serill-Cerill	Desaparegut. Extret de Revista Camí Ral, 31, p.10-11; VILUMARA 2011-12. Queden restes sota el camí.
41	P. Immoble/Element arquitectònic (1.3)	Font del Tap	Desaparegut. Extret de Revista Camí Ral, 31, p.10-11; VILUMARA 2011-12.
42	P. Immoble/Element arquitectònic (1.3)	Font del Vilella	No localitzat. Extret de Revista Camí Ral, 31, p.10-11; VILUMARA 2011-12.
43	P.	Font del Xuta	No localitzat. Extret de Revista Camí Ral, 31, p.10-11; VILUMARA

	Immoble/Element arquitectònic (1.3)		2011-12.
44	P. Immoble/Element arquitectònic (1.3)	Font d'en Dígol	Desaparegut. Extret de Revista Camí Ral, 31, p.10-11; VILUMARA 2011-12.
45	P. Immoble/Element arquitectònic (1.3)	Forn del Guix	Desaparegut. Extret de Revista Camí Ral 1, p. 6.
46	P. Immoble/Element arquitectònic (1.3)	Resclosa del molí de Dalt del mas Lloretó	Desaparegut. Extret de Revista Camí Ral, 12, p. 2.
47	P. Immoble/Element arquitectònic (1.3)	Resclosa i molí del Fiterol	Pertany a Veciana. Extret del web ICC.
48	P. Immoble/Element arquitectònic (1.3)	Rescloses dels molins de Copons	No localitzat.
49	P. Immoble/Jaciment arqueològic (1.4)	Molí de Baix del mas Lloretó-Molí del Mig del mas Lloretó	No localitzat. Extret de E-GIPCI (nº 26421 i 26428); Amigó, 1998: 23-27; Revista Camí Ral, 11, p. 2; Revista Camí Ral, 13, p. 3; Palau, 1992: 605; Micaló, 2000: 27-28.
50	P. Immoble/Jaciment arqueològic (1.4)	Molí del Plomissó	No localitzat. Extret de E-GIPCI (nº 26429); Amigó, 1998: 23-27; Revista Camí Ral, 11, p. 2; Revista Camí Ral, 14, p. 2; Palau, 1992: 605; Micaló, 2000: 27-28.
51	P. Immoble/Jaciment arqueològic (1.4)	Vinya del Clotet-Les Vinyes	Pertany a Jorba. Extret de E-GIPCI (nº 14019): error Generalitat.
52	P. Immoble/Obra civil (1.5)	Corredor verd	No fitxat per indicacions de l'ajuntament. Extret de Revista Camí Ral, 20, p. 24; Revista Camí Ral, 21, p. 31.
53	P. Immoble/Obra civil (1.5)	Mina d'aigua damunt del camp de futbol	Desaparegut. Extret de Revista Camí Ral, 22, p. 26.
54	P. Immoble/Obra civil (1.5)	Pont de la Roquera	Desaparegut. Extret de Revista Camí Ral, 32, p. 4-5.
55	P. Immoble/Obra civil (1.5)	Pont del mas Lloretó	Pertany a Veciana. Extret de Lacuesta, 2008: 123.
56	P. Moble/Objecte (2.2)	Gegant Lleig	Desaparegut. Extret de Revista Camí Ral, 3, p. 4.
57	P. Moble/Objecte (2.2)	Objectes perduts de l'església parroquial	Desaparegut. Extret de Revista Camí Ral, 26, p. 6.
58	P. Moble/Objecte (2.2)	Retaule de l'altar major de Santa Maria de Copons	Desaparegut. Extret de: http://www.revistaigualada.cat/ImatgesArticles/2012/41.12.6.pdf
59	P. Moble/Objecte (2.2)	Relíquia de Sant Roc	Desaparegut. Extret de Revista Camí Ral, 36, p. 7.
60	P. Moble/Objecte (2.2)	Arqueta o reliquiari de l'escut de Copons	Desaparegut l'any 1936. Extret de Revista Camí Ral, 2, p. 3-4.
61	P. Moble/Col·lecció (2.3)	Col·lecció de cadires Martí-Carreras	El propietari no va permetre l'accés a la col·lecció.
62	P.	Col·lecció	El propietari no va permetre l'accés a la col·lecció.

	Moble/Col·lecció (2.3)	d'eines tradicionals de fusteria	
63	P. Documental/Fons d'imatges (3.1)	Arxiu Digital d'Imatges	Es troba en una fase molt inicial. Cal endegar-lo.
64	P. Immaterial/M. Festives (4.1)	Caramelles	Es celebren anualment, però no tenen cap tret identitari de la població.
65	P. Immaterial/M. Festives (4.1)	Celebracions del Corpus	Actualment no es celebra. Extret de Revista Camí Ral, 26, p. 6-7.
66	P. Immaterial/M. Festives (4.1)	Festa dels Negociants i Traginers	Actualment no es celebra. Extret de Revista Camí Ral, 11, 13, 15, 19, 21, 23, 25, 27, 29.
67	P. Immaterial/M. Festives (4.1)	Festa dels Tres Tombs	Actualment no es celebra. Extret de Revista Camí Ral, 4, 6, 8, 10.
68	P. Immaterial/M. Festives (4.1)	Processons i festes de Setmana Santa	Actualment no es celebra. Extret de Revista Camí Ral, 26, p. 6-7.
69	P. Immaterial/T. artesanals (4.2)	Cuina medieval als restaurants de Copons	Desaparegut. Extret de: http://www.catalunya.com/destinacions/copons-2-1-80713
70	P. Immaterial/T. artesanals (4.2)	Tomàquet buit de Copons	S'han perdut les llavors antigues. Extret de Revista Camí Ral, 34, p. 23.
71	P. Immaterial/Música i dansa (4.4)	Ball de Faixes	Actualment no es celebra. Extret de Revista Camí Ral, 4, p. 5.
72	P. Immaterial/Música i dansa (4.4)	Ball de Sant Farriol	Actualment no es celebra. Extret de Revista Camí Ral, 4, p. 5.
73	P. Immaterial/Música i dansa (4.4)	Ballet de Déu de Copons	Actualment no es celebra. Extret de Revista Camí Ral, 35, p. 8.
74	P. Immaterial/Música i dansa (4.4)	Balls de la Borrega	Desapareguts als anys 20. Extret de Riba i Gabarró, 1988: 366.
75	P. Natural/Z. interès (5.1)	Cova d'en Marimón i en Casurelles	Pertany a Jorba. Extret de Revista Camí Ral 1, p. 6.
76	P. Natural/Z. interès (5.1)	Gorg de Dalt	Accés impossible.
77	P. Natural/E. botànics (5.2)	Desmai de Copons	Desaparegut. Extret de Macià, 1992: 44, 47.

6.2.1. Personatges il·lustres

A continuació s'enumeren els personatges més destacats de Copons que, d'acord amb les directrius que marca el plec de condicions del Mapa del Patrimoni, no cal inventariar, però que cal incloure en la memòria final:

- Pere de Copons: prior del monestir de Santes Creus (1267).
- Ponç de Copons: abat del monestir de Poblet (1316-1348) i del de Benifassà (1311-1316).
- Elisenda de Copons: abadessa de Vallbona de les Monges (1341-1348).
- Saura de Copons (1344-1348), Maria de Copons i de Tamarit (1600-1648) i Maria Agustina Vega de Copons i d'Oluja (1743-1753): abadesses del monestir de Sant Pere de les Puel·les de Barcelona.
- Joan de Copons i Tamarit (1609-1642): comanador de l'orde de Sant Joan, participà en diverses accions de la guerra dels Segadors per la Generalitat.
- Jaume de Copons: ardiaca de la Seu d'Urgell, d'Andorra i abat de Ripoll (1643-1651) i bisbe de Vic (1665-1674).
- Felip de Copons i Tamarit: jutge de l'Audiència de Barcelona durant la guerra dels Segadors, partidari de França.
- Joan de Copons: senyor de la Manresana. Es tracta d'una figura destacada en les guerres contra França de finals del segle XVII. També participà a la guerra de Successió per Carles d'Àustria.
- Jaume de Copons i de Montfalcó: comte de Sant Martí. Defensà el baluard de Sant Pere durant l'11 de setembre de 1714.
- Marianna de Copons: agent del servei secret català contra Felip V. Es refugià a Alella, on extreia informació dels oficials borbònics. Va evitar l'ocupació de Mataró el gener de 1714.
- Francesc de Copons i Méndez-Navia: capità general de Catalunya nomenat l'any 1813.
- Branca dels marquesos de Moja: diversos nobles amb el cognom Copons des del 1702.

- Josep de Vega i Sentmenat (1752-1831): erudit i polític, membre de l'Acadèmia de Bones Lletres i diputat a les Corts el 1810.
- Josep Manuel Brunet: empresari i banquer donostiarra del sector paperer a mitjans del segle XIX.
- Joan Jover i Serra: empresari del sector del tèxtil del segle XIX.
- Joaquim Jover i Costas: marquès de Gelida el 1896, va transformar els vaixells de vela a vapor, intervenint en la guerra de Cuba.
- Josep Marbà i Carbonell (1868-1923): sacerdot i músic, col·laborador de la fundació de l'Orfeó Català (1891).
- Ramon Pujol i Padró: notable pintor del segle XIX.
- Santiago Masarnau (1805-1882): pianista i compositor destacat en el panorama musical del segle XIX.
- Manuel Ibáñez, el *Llarg de Copons*: guerriller carlí molt actiu va incendiar parcialment la vila de Copons l'any 1839.
- Pepita Estruch i Pons (1920-2011): anarquista de Copons, coneguda com *Pepita Carnicer*.

7. DIAGNÒSTIC DEL PATRIMONI CULTURAL

7.1. Estat legal de protecció del patrimoni

En primer lloc, cal referir-se als elements protegits per normativa general. En aquest sentit, les figures de protecció del patrimoni cultural establertes per la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del Patrimoni Cultural Català (DOGC nº 1807, d'11 d'octubre de 1993) són tres:

- Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN), declarats pel Govern de la Generalitat de Catalunya.
- Bé Cultural d'Interès Local (BCIL), objecte de protecció i catalogació per part dels municipis.
- La resta de béns integrants de l'ampli patrimoni cultural català (BIPCC).

Pel que fa als BCIN cal a dir que es corresponen amb els BIC (Bé d'Interès Cultural), categoria establerta per la Llei 16/1985, de 25 de juny, del Patrimoni Històric Espanyol. En ambdós casos es consideren BCIN tots aquells elements fortificats que es troben emparats pel Decret de 22 d'abril de 1949. Alhora també compten amb la protecció BCIN els escuts i les creus de terme, regulats pel Decret 571/63, de 14 de març de 1963. Dins del terme municipal de Copons es comptabilitza un element adscrit a la categoria BCIN, el castell de Copons. En concret, el número de registre documentat a l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya (IPA) és el següent: BCIN / Monument històric / 700-MH / R-I-51-5463 / Decret 22-04-1949 / BOE 05-05-1949. Hi ha, però, una dada fonamental. El castell ha desaparegut i no en queda cap resta aèria visible per sobre del nivell de circulació actual de la zona on estava situat en origen. Tot i això, és força probable que en el subsòl encara es conservin restes d'aquesta fortificació i d'altres estructures relacionades amb el castell. De fet, totes les informacions relacionades amb el castell s'han recollit dins del Mapa del Patrimoni de Copons, a la tipologia de jaciment arqueològic (fitxa núm. 114 del Mapa).

En aquest punt, cal fer esment a dos dels elements que formen part del Mapa del Patrimoni, però que no reuneixen les condicions necessàries per aplicar-los la protecció BCIN que estableix el decret referent als escuts i creus de terme (Decret 571/63, de 14-03-1963). Es tracta de la creu de terme de Copons (fitxa núm. 89 del Mapa) i de l'escut dels Estany a la façana principal de Ca la Madora (fitxa núm. 288 del Mapa).

Quant als BCIL, cal dir que ho són tots aquells elements inclosos dins d'un catàleg municipal redactat abans de la Llei 9/1993, de 30 de setembre, de Patrimoni Cultural Català. En el cas de Copons, no hi ha elements a considerar al no tractar-se d'un catàleg pròpiament dit, sinó d'un annex de les Normes Subsidiàries de Copons aprovades definitivament per la Comissió d'Urbanisme de Barcelona l'any 1996. Aquesta documentació està conformada per les mateixes fitxes (sense actualitzar) presents a l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya (IPA), del Departament de Cultura. Aquest document està recollit al Registre del Planejament Urbanístic de Catalunya, que depèn del Departament de Territori i Sostenibilitat de la Generalitat de Catalunya. Tot i

això, l'edifici de la rectoria (fitxa núm. 2 del Mapa) sí que fou declarat BCIL pel Consell Comarcal de l'Anoia l'any 2006. El registre és el següent: BCIL 873-I Acord Ple Consell Comarcal 27/10/2006.

Pel que fa als Béns Integrants del Patrimoni Cultural Català (BIPCC) són tots aquells que hagin estat o no objecte de declaració o de catalogació, reuneixen els valors descrits a la Llei del Patrimoni Cultural Català (Llei 9/1993, article 1). Són, per extensió, els restants béns integrants del patrimoni cultural català i són susceptibles de ser inscrits a l'Inventari del Patrimoni Cultural Català (article 60 de la LPCC).

En segon lloc, els elements protegits per normativa local són molt escassos tal i com hem vist. El planejament urbanístic del municipi està format per les Normes Subsidiàries, aprovades definitivament per la Comissió d'Urbanisme de Barcelona l'any 1996. La falta d'un Catàleg de béns fa que el patrimoni immoble del municipi estigui desprotegit, tot i la gran sensibilitat dels veïns respecte als seus edificis. Cal tenir present que el catàleg respon a la necessitat d'inventariar els edificis i elements amb valor arquitectònic i/o històric que es puguin considerar com a peces representatives de la identitat local. L'objectiu principal és regular la protecció, conservació i millora dels edificis i elements inventariats, assegurant d'aquesta manera la seva preservació al llarg del temps.

En darrer terme, cal fer referència a d'altres elements protegits:

-La Llei estatal 3/1995, de 23 de març, de Vies Pecuàries (BOE núm. 71, de 25-03-1995) regula i protegeix aquest tipus de vies, donada la creixent demanda social i la capacitat de convertir-les en un instrument que afavoreixi el contacte de l'home amb la natura, i ordeni l'entorn mediambiental. En aquest sentit, dins del terme municipal de Copons, trobem un tram de l'antiga carrerada ramadera que des del nucli de Sant Pere de Copons marxa en direcció a Rubió (fitxa nº 138 del Mapa del Patrimoni).

-La Llei 9/1993, de 30 de setembre, del Patrimoni Cultural Català (DOGC núm. 1807, d'11-10-1993) també inclou els béns mobles d'un municipi que es troben ubicats a museus, incloent els que procedeixen d'intervencions arqueològiques i els que presenten unes

característiques artístiques singulars, i que segons la llei tenen nivell de protecció legal. És responsabilitat dels museus la protecció, la conservació i la documentació dels mateixos, assegurant així la seva perdurabilitat (Llei 17/1990, de 2 de novembre, de museus (DOGC núm. 1367, de 14-11-1990)). En el cas de Copons trobem els materials procedents de diversos jaciments arqueològics i zones del terme municipal, que estan custodiats al Museu de la Pell i Comarcal de l'Anoia, a Igualada (fitxa núm. 160 del Mapa). També s'inclou en aquest apartat el compartiment central d'un retaule dedicat a Sant Antoni Abat, procedent de l'església de Santa Maria de Copons i dipositat al Museu Episcopal de Vic (fitxa núm. 156 del Mapa).

-La Llei 10/2001, de 13 de juliol, d'Arxius i Documents de Catalunya (DOGC núm. 3437, de 24-07-2001) regula i protegeix el patrimoni documental conservat als arxius i amb una antiguitat de més de 100 anys. En aquest sentit, el Mapa del Patrimoni recull el fons documental de l'Arxiu Municipal (fitxa nº 162 del Mapa), el fons documental de l'Arxiu Parroquial de Santa Maria de Copons, dipositat a l'Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic (fitxa nº 161 del Mapa) i també el fons documental relacionat amb la població que es troba a l'Arxiu Comarcal de l'Anoia (fitxa nº 163 del Mapa). Pel que fa a documents rellevants, cal destacar els sis pergamins relacionats amb el municipi, datats entre els segles XV i XVII, i que es troben custodiats a la Biblioteca de Catalunya de Barcelona.

7.2. Intervencions sobre el patrimoni

Abans de la realització del Mapa del Patrimoni Cultural de Copons, el municipi comptava amb diferents inventaris i catàlegs previs que a continuació esmentem:

-Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya (IPA). Està gestionat per la Secció d'Inventari del Patrimoni Cultural Immoble, del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Iniciat l'any 1982, i amb diverses actualitzacions i ampliacions posteriors, aquest inventari inclou els béns integrants en les tres categories de protecció que estableix la Llei 9/1993: béns culturals d'interès nacional (BCIN), béns culturals d'interès local

(BCIL) i la resta de béns integrants de l'ampli patrimoni cultural que defineix la llei. Les fitxes de Copons que estan incloses en aquest inventari són les següents:

- Capella de Sant Pere de Copons o Comalats (nº registre IPA 5643).
- Casa al carrer de Pere Paloma (nº registre IPA 5635). Equival a Cal Ganxo (fitxa núm. 23 del Mapa).
- Casa al carrer Vilanova, 16 (nº registre IPA 5639). Equival a Cal Mestre (fitxa núm. 9 del Mapa).
- Casa de Copons (nº registre IPA 5631). Equival a Cal Segura (fitxa núm. 39 del Mapa).
- Casa del carrer Major (nº registre IPA 5632). Equival a Cal Gelabert (fitxa núm. 28 del Mapa).
- Casa Lacambra (nº registre IPA 5640). Equival a Ca la Madora (fitxa núm. 50 del mapa).
- Casa Poldo (nº registre IPA 5637). Equival a Cal Poldo (fitxa núm. 44 del Mapa).
- Castell de Copons (nº registre IPA 785).
- Creu de terme (nº registre IPA 5641).
- Església parroquial de Santa Maria de Copons (nº registre IPA 5629).
- Inscripció a casa de la plaça Ramon Godó (nº registre IPA 5636). Equival a Portal i dovella de cal Sintoi (fitxa núm. 94 del Mapa).
- Llinda de porta a la casa del c. del Mur, 22 (nº registre IPA 5634). Equival a Cal Tabola (fitxa núm. 19 del Mapa).
- Molí de Dalt (nº registre IPA 26423).
- Molí del Gelabert (nº registre IPA 26424).
- Molí del Madora (nº registre IPA 26427).
- Molí del mas Lloretó (nº registre IPA 26426). Equival a Molí de Dalt del mas Lloretó (fitxa núm. 55 del Mapa).
- Molí del Mig (nº registre IPA 26422).
- Molí del Vilella (nº registre IPA 26420).
- Molí Torre de la Masia (nº registre IPA 26425).
- Plaça Major (nº registre IPA 5633). Equival a Plaça Ramon Godó (fitxa núm. 121 del Mapa).

- Rectoria de Copons (nº registre IPA 30755).

Al mateix temps hi ha una sèrie d'elements que formen part d'aquest inventari, que per diferents motius no han estat inclosos al Mapa del Patrimoni Cultural de Copons. Són els següents:

- Cal Torrent (nº registre IPA 5644): enderrocada (veure apartat *6.3 Llistat d'elements no inventariats*).
- Cases del carrer Vilanova (nº registre IPA 5638): la fitxa com a tal no ha estat recollida donat que el Mapa del Patrimoni inclou la major part de cases d'aquest carrer, així com una fitxa exclusiva per a la via pròpiament dita (fitxa núm. 122 del Mapa).
- Molí de Baix del mas Lloretó (nº registre IPA 26421): aquest element no es va poder localitzar durant la feina de camp.
- Molí del Mig del mas Lloretó (nº registre IPA 26428): segons les informacions obtingudes és el mateix element que IPA 26421. No es va poder localitzar durant la feina de camp.
- Molí del Plomissó (nº registre IPA 26429): aquest element no es va poder localitzar durant la feina de camp.
- Molí Nou (nº registre IPA 26430): pertany al terme municipal de Veciana (veure apartat *6.3 Llistat d'elements no inventariats*).

-Inventari del Patrimoni Arqueològic i Paleontològic de Catalunya (CC.AA). Iniciat a finals de l'any 1982 s'estructura i recull la informació per comarques. Des de l'any 2001, aquest inventari inclou també els jaciments paleontològics i les intervencions arqueològiques negatives. En el cas de Copons, la fitxa inclosa a l'inventari és la necròpolis medieval de Sant Pere de Copons (nº registre CCAA 4748). Alhora, tot i que l'inventari també inclou una altre jaciment arqueològic dins del terme de Copons, les comprovacions efectuades ens confirmaren que estava localitzat dins del terme municipal de Jorba. Es tracta de la intervenció arqueològica realitzada a la Vinya del Clotet (nº registre CCAA 14019. Veure apartat *6.3 Llistat d'elements no inventariats*).

-Inventari de Masies i Construccions en sòl no urbanitzable de Copons. Elaborat l'any 1999, es tracta d'un document inèdit i sense cap validesa legal. S'han inclòs, al Mapa del Patrimoni, totes les masies i algunes de les construccions més destacades a nivell patrimonial,que havien estat recollides en aquest document:

- Torre dels Hereus (nº ordre: 101).
- Corral d'en Llobet (nº ordre: 102).
- Cal Basí (nº ordre: 104).
- Cal Bargués (nº ordre: 205).
- Ca l'Arnau (nº ordre: 206).
- Cal Salvadoret (nº ordre: 207).
- Casa Nova (nº ordre: 223).
- Cal Carreras (nº ordre: 310, 311).
- Cal Torra de la Masia (nº ordre: 313).
- Mas Lloretó (nº ordre: 319).
- El Vilella (nº ordre: 321).
- El Gelabert (nº ordre: 322).
- Cementiri (nº ordre: 324).
- El Ciment (nº ordre: 325).
- Cal Queta.
- Corral del General (nº ordre: 352).
- Cal Manset (nº ordre: 440).
- Cal Martí de la Muntanya (nº ordre: 441).
- Cal Remijot (nº ordre: 442).
- Cal Pons (nº ordre: 103).
- Corral del Bep (nº ordre: 550).
- El Cerill (nº ordre: 443).
- Cal Bacardit (nº ordre: 444).
- La Caseta (nº ordre: 445).
- Cal Favó vell (nº ordre: 509).
- Barraca del Meu Pau (nº ordre: 517).
- Corral Blanc (nº ordre: 551).

- Els Nochs (nº ordre: 635).
- Les Vinyes (nº ordre: 637).

7.3. Equipaments i activitats sobre el patrimoni

El municipi de Copons compta amb alguns equipaments vinculats al patrimoni o que podem considerar de caire més cultural:

- *Arxiu Municipal*: l'any 2004 s'inicià la intervenció que portà a terme l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona, per tal d'organitzar i gestionar l'arxiu del municipi. Conserva el fons documental que genera el consistori, amb un abast cronològic que va des de 1840 fins a l'actualitat, i està gestionat amb el programa informàtic GIAM, proporcionat per la mateixa entitat. Dos anys després, el 2006, l'ajuntament de Copons s'adherí al Programa de Manteniment de la Xarxa d'Arxius Municipals de la Diputació de Barcelona.

- *Sala Polivalent*: inaugurada l'any 2010, aquest espai centra actualment tota l'activitat cultural i social del poble. Les entitats del poble disposen d'una seu social en aquest espai per desenvolupar les seves activitats. Entre d'altres s'hi realitzen assajos (teatrals...), reunions, balls... També s'hi guarden els gegants, capgrossos i bestiari de la vila. Consta d'una gran sala d'actes amb un gran escenari.

En darrer terme s'han d'esmentar altres serveis i equipaments municipals com són el Centre d'Ensenyament Infantil i Primari (CEIP) Copons, a través del qual s'organitzen diversos tallers i activitats adreçades a incrementar el teixit social del municipi (tallers de capgrossos, bestiari...), la llar d'infants municipal "La Caseta de l'Hort", una pista poliesportiva amb parc infantil i la piscina municipal, amb bar.

Pel que fa a les activitats més destacades sobre el patrimoni cultural, cal destacar la realització de la revista municipal *Camí Ral*. Fundada l'any 1996, la revista nasqué amb l'objectiu de donar compte de la gestió municipal, reflectir la vida social del poble i ser un

canal de comunicació obert als veïns i a tothom. Després de ser premiada en els seus inicis, la revista s'ha anat consolidant en els darrers temps, convertint-se en un punt de referència alhora d'obtenir informació relacionada amb la vila.

8. BIBLIOGRAFIA CONSULTADA

AJUNTAMENT DE COPONS (1995). *Normes Subsidiàries. Tipus B*. Copons (aprovat el 21de juny de 1995).

ALONSO, M. Rosa et al. (1995). *Els balls de bastons*. Barcelona: Editorial Alta Fulla.

AMADES, Joan (1986). *Les millors llegendes populars*. Barcelona: Selecta, p. 261-263.

AMIGÓ, Jordi; MICALÓ, Anna; VILA, Josep M. (1998). "Els Molins del terme de Copons". A *Arqueologia medieval a l'Anoia* (ACRAM). Barcelona: Diputació de Barcelona, p. 23-27.

Atles geològic de Catalunya (2010). [Barcelona]: Institut Geològic de Catalunya: Generalitat de Catalunya. Departament de Política Territorial i Obres Públiques: Institut Cartogràfic de Catalunya, p. 290, 378, 384.

BASTARDES I PARERA, Albert (1983). *Les Creus al vent*. Barcelona: Editorial Millà, p. 41, làm. 255.

BISBAL I SENDRA, M. Antònia; MIRET I SOLÉ, M. Teresa; MONCUNILL I VIDAL, Conxa (2001). *Els goigs a la comarca de l'Anoia*. Barcelona: Fundació Salvador Vives i Casajuana.

BURON, Vicenç (1980). *Esglésies romàniques catalanes: guia*. Barcelona: Artestudi, p. 87.

Camí Ral. Butlletiu informatiu i d'opinió Vila de Copons. Copons: Ajuntament de Copons, 1996-2014, núm. 1-37.

CATALÀ I ROCA, Pere (1990). *Els Castells catalans*. Barcelona: Dalmau editors, v. 5, p. 235-238.

CCAA. *Inventari del Patrimoni Arqueològic i Paleontològic de Catalunya, Copons*. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya [inèdit].

CONEJO, Josep (2011). *Fitxa del fons documental de l'Ajuntament de Copons*. Barcelona: Diputació de Barcelona, Xarxa d'Arxius Municipals.

Copons. Plànol urbà / Guia d'interès. Copons: Ajuntament de Copons, 2000.

COROMINES, Joan (1980-1991). *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana.*Barcelona: Curial.

GAVÍN I BARCELÓ, Josep Maria (1984). *Anoia, Conca de Barberà*. Valldoreix: Arxiu Gavín, col·lecció Inventari d'esglésies, 16, p. 119.

GUDIOL I RICART, Josep (1953). *Borrassà*. Barcelona: Instituto Ametller de Arte Hispánico, p. 20-21, 52-53, fig. 37-43.

IPA (1994). *Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya, Copons*. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya [inèdit].

Itineraris per la comarca de l'Anoia. Rubió, Copons, Veciana. Igualada: Ajuntament d'Igualada, novembre 1982, v. 4, p. 16-22.

LACUESTA, Raquel et al. (2008). *Ponts de la provincia de Barcelona. Comunicacions i paisatge*. Barcelona: Diputació de Barcelona, p. 122-123.

LLACUNA I ORTÍNEZ, Pau (1995). *Rutes per l'Anoia: història i art*. Igualada: Publicacions Anoia, p. 65-70.

LLOBET, Salvador (1951): *La Trashumancia en Cataluña*. [s. n.], Lisboa.

LLORET I ORTÍNEZ, Ton (2006). "Els Molins paperers de l'Anoia al segle XVIII: entre el mas i la fàbrica".*Miscellanea aqualatensia*, núm. 12, p. 143-183, Igualada.

MACIÀ MARTÍ, Daniel (1992).*Arbres de la comarca d'Anoia: singulars i monumentals*. Igualada: Consell Comarcal de l'Anoia.

MERCADER I RIBA, Joan (1968). *Felip V i Catalunya*. Barcelona: Edicions 62.

MESTRE I CASANOVA, Josep Vicenç; SABATÉ I CURULL, Flocel (1994). *Esglésies romàniques de l'Anoia*. Igualada: La Veu de l'Anoia.

MICALÓ I AUMEDES, Anna; VILA I CARABASA, Josep M.; AMIGÓ I BARBETA, Jordi (1997). *Estudi dels Molins de Copons*. Barcelona: Diputació de Barcelona, diversos volums [inèdit].

MICALÓ I AUMEDES, Anna; VILA I CARABASA, Josep M.; AMIGÓ I BARBETA, Jordi (2000). "Els molins de Copons (Anoia)". A AMIGÓ, Jordi; CAIXAL, Àlvar; CASTELLANO, Anna [et al.]. *Estudis històrics sobre patrimoni arquitectònic*: *Sant Pere de Torelló, Copons, Terrassa, Esparreguera, Sant Feliu de Llobregat, Tagamanent, Segur de Calafell*. Barcelona: Diputació de Barcelona, Quaderns científics i tècnics de Restauració monumental, núm. 11, p. 17-55.

MONCUNILL I TORRES, Antoni (1988). *Llegendes de la comarca de l'Anoia*. Igualada: [s.n.], p. 108-111.

MUSET I PONS, Assumpta (1995). *Los Arrieros y negociantes de Calaf y Copons y su implantación en el mercado español en el siglo XVIII*.Barcelona: Universitat de Barcelona. Departament d'Història i Institucions econòmiques.

MUSET I PONS, Assumpta (1997). *Catalunya i el mercat espanyol al segle XVIII: els traginers i els negociants de Calaf i Copons*. Igualada: Ajuntament d'Igualada; Barcelona: Abadia de Montserrat.

MUSET I PONS, Assumpta (1998). *El Grup de traginers i negociants de Calaf i Copons durant el segle XVIII*.Barcelona: Col·legi de Notaris de Catalunya.

MUSET I PONS, Assumpta (1998). "Los Vidal, una estirpe de negociantes catalanes del siglo XVIII".*Revista Espacio, Tiempo y Forma*, serie IV, núm. 11, Madrid: UNED, p. 321-339.

MUSET I PONS, Assumpta (2000). *L'Evolució familiar i comercial d'una companyia coponenca del segle XVIII: Ramon i Agustí Morera i Cia*. Barcelona: Col·legi de Notaris de Catalunya.

MUSET I PONS, Assumpta (2002). "La Diàspora anoienca: Copons i Calaf al segle XVIII". *Revista d'Igualada*, núm. 11, Anoia, p. 7-13.

MUSET I PONS, Assumpta (2004). *Traginers i negociants de Copons (segle XVIII)*. Barcelona: Pòrtic; Copons: Ajuntament de Copons.

MUSET I PONS, Assumpta (2006). *Carrers i cases de Copons. El creixement urbanístic del S. XVIII*. Copons: Ajuntament de Copons.

PALAU RAFECAS, Salvador (1991). "Els molins fariners de la conca de l'Anoia". *Miscel·lània Penedesenca*, núm. 15, p. 593-619.

PLADEVALL I FONT, Antoni (1992). *Catalunya Romànica: El Penedès, l'Anoia*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, vol. 19, p. 416-417.

RIBA I GABARRÓ, Josep (1991). "Copons". A Josep M. TORRAS I RIBÉ (coord.). *Història de l'Anoia*. Manresa: Edicions Selectes, v. 1, p. 355-367.

RIERA, Antoni (1999). *Inventari de masies i construccions en sòl no urbanitzable de Copons*. Copons [inèdit].

RUIZ I QUESADA, Francesc (2012). *Maria, Mater gratia, Mater misericordiae […]. Aspectes iconogràfics entorn de la Mare de Déu del mantell i els ordes mendicants*. Extret de http://www.ruizquesada.com/index.php/ca/articles/87-maria-mater-gratiae (consulta: 10-07-2014).

TORRAS RIBÉ, Josep Maria (1993). *La Comarca de l'Anoia a finals del segle XVIII: els "qüestionaris" de Francisco de Zamora*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

VILUMARA BURRIA, Rut; MONTES, Carlos (2012). *Recerca de les fonts del terme de Copons i rodalies*. Treball de recerca de 2n Batxillerat IES Pere Vives Vich. Igualada [inèdit].

ZAMORA, Francisco de (1973).*Diario de los viajes hechos en Cataluña*. Barcelona: Editorial Curial, p. 262-264.

8.1. Pàgines web consultades

http://www.altaanoia.cat/
http://www.festacatalunya.cat/
http://www.poblesdecatalunya.cat/
http://www.gnomonica.cat
http://www.ced.uab.es/catalonia/fogatges/
http://hemeroteca.lavanguardia.com/
http://maps.google.com/
http://www.museuvidarural.cat/
http://www.diba.cat/
http://www.bnc.cat/pergamins/

http://www.creaf.uab.es/

http://www.institutagricola.org/

http://www.icc.cat//

http://sitmun.diba.cat/

http://www.gencat.cat

http://www.idescat.cat/

http://www.municat.cat/

http://www.scgenealogia.cat/

Diputació Barcelona

Comte d'Urgell, 187
Edifici del Rellotge
08036 Barcelona
Tel. 934 022 566
Fax 934 022 825
o.patrimonic@diba.cat
www.diba.cat/opc